«قىزىل يىڭناغۇچ» رەسىملىك چۆچەكلەر مەجمۇئەسى

قۇشلارنىڭ چۈشلۈك ئۇيقۇسى

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: ئازات بارات

قۇشلارنىڭ چوشلىرى كۆيۈمچۇسى

ISBN 978-7-5469-3921-6

定价：29.80元

上架建议：少儿专柜

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى

«قىزىل يىڭناغۇچ» رەسىملىك چۆچەكلەر مەجمۇئەسى

قۇشلارنىڭ چۈشلۈك ئۇيقۇسى

تەرجىمە قىلغۇچى: سائادەت ئىمىن

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى

بۇ كىتاب بېيجىڭ ئېلېكترون سانائەت نەشرىياتى 2010 ـ يىلى 1 ـ ئاي 1 ـ نەشرى، 1 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据北京电子工业出版社 2010 年 1 月第 1 版，第 1 次印刷版本翻译出版。

پىلانلىغۇچى: يۇ ۋېنشېڭ
مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇرات ئالىم
مامۇت ئىسمايىل
مەسئۇل كوررېكتورى: مېھرىبان نۇرئەخمەت

گۈزەل ـ سەنئەت مۇھەررىرى: ئازات بارات
تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: ياسىن ئوبۇلقاسىم
باسما مەسئۇلى: لىۋ ۋېيىۋ

«قىزىل يىڭناغۇچ» رەسىملىك چۆچەكلەر مەجمۇئەسى

قۇشلارنىڭ چۈشلۈك ئۇيقۇسى

تەرجىمە قىلغۇچى: سائادەت ئىمىن

نەشرقىلغۇچى: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى ئىقتىساد ـ تېخنىكا تەرەققىيات رايونى پەن ـ تېخنىكا باغچە يولى 5 ـ قورۇ
پوچتا نومۇرى: 830026
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
تور دۇكىنى: داڭ داڭ، جىڭدۇڭ، ئامازون، تاۋباۋ، تېمنماۋ، دۇدۇ، تاۋباۋ . شىنجاڭ سايامەت كىتابخانىسى
بەت ياسىغۇچى: ئۈرۈمچى بياۋگەنجى مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
باسقۇچى: بېيجىڭ شىنخۇا مەتبەئە چەكلىك شىركىتى
فورماتى: 1092 × 787 مىللىمېتىر، 1/16
باسما تاۋىقى: 8
نەشرى: 2014 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
بېسىلىشى: 2014 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 – 7 – 5469 – 3921 – 6
باھاسى: 29.80 يۈەن

تور نەشرى: دۇدۇ تورى (www.dudu-book365.com)
تور كىتابخانىسى: تاۋباۋ تورى، شىنجاڭ سايامەت كىتابخانىسى (http://shop67841187.taobao.com)

ئاجايىپ ياخشى رەسىملىك پەننىي كىتاب

ـــــ كىچىك ئوقۇرمەنلەرگە

سۆيۈملۈك كىچىك دوستلار، ھەر قېتىم تېلېۋىزور ئالدىدا ئولتۇرۇپ، پۈتۈن زېھنىڭىز بىلەن تەسىرلىك ھەم جانلىق كۆرۈنۈشلەرنى كۆرگىنىڭىزدە، لىرىك مۇزىكىلاردىن بەھرىلەنگىنىڭىزدە، يەسلى ياكى باغچىلارغا بېرىپ قىزىقارلىق ئويۇنچۇقلارنى، ئېلېكترونلۇق ئويۇنلارنى زوق بىلەن ئوينىغىنىڭىزدا ياكى ئاتا ـ ئانىڭىز بىلەن تاغۇ ـ دەريا، باغۇ ـ بوستانلارنى سەيلە قىلغىنىڭىزدا... سىزدە ھەر خىل تەسىرات ۋە سوئاللار تۇغۇلۇپ، ئىلىم ـ پەن دېگىزىغا غەرق بولامسىز؟ ئىلىم ـ پەن سىرلىقتۇر، ئىلىم ـ پەن گۈزەلدۇر، ھەممىدە ھەممىگە چېتىشلىقتۇر.

قولىڭىزدىكى بۇ كىتاب بەئەينى ئىلىم ـ پەن دېگىزىدا كېزىۋاتقان ئالتۇن كېمىگە ئوخشاش، گۈزەل تاللارنى، جانلىق ھەم قىزىقارلىق رەسىملەرنى ۋە پەننىي بىلىملەرنى ئۆزىگە مۇجەسسەملەپ، چۆچەكلەردەك ئىپادىلەش ئۇسۇلى ئارقىلىق سىزگە ئىلىم ـ پەن بىلىملىرىنى يەتكۈزۈپ بېرىدۇ.

سىزنىڭ ئىلىم ـ پەن دۇنياسىنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ، ئېچىدىكى سىرلىق دۇنيانى چۈشىنىشىڭىزگە، ئىلىم ـ پەننىڭ مۇھىملىقىنى بىلىشىڭىزگە، ھەمدە ئاشۇ ئىلىم ـ پەنگە تولغان دۇنيادا ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىشىڭىزگە ياردەم بېرىدۇ.

مۇندەرىجە

قۇشلارنىڭ چۈشلۈك ئۇيقۇسى 1

يەرشارىدىن يوقىلىپ كېتىش 25

ئاغرىپ قالغان بېلىق 49

تەنھا دەرەخ بوۋا 73

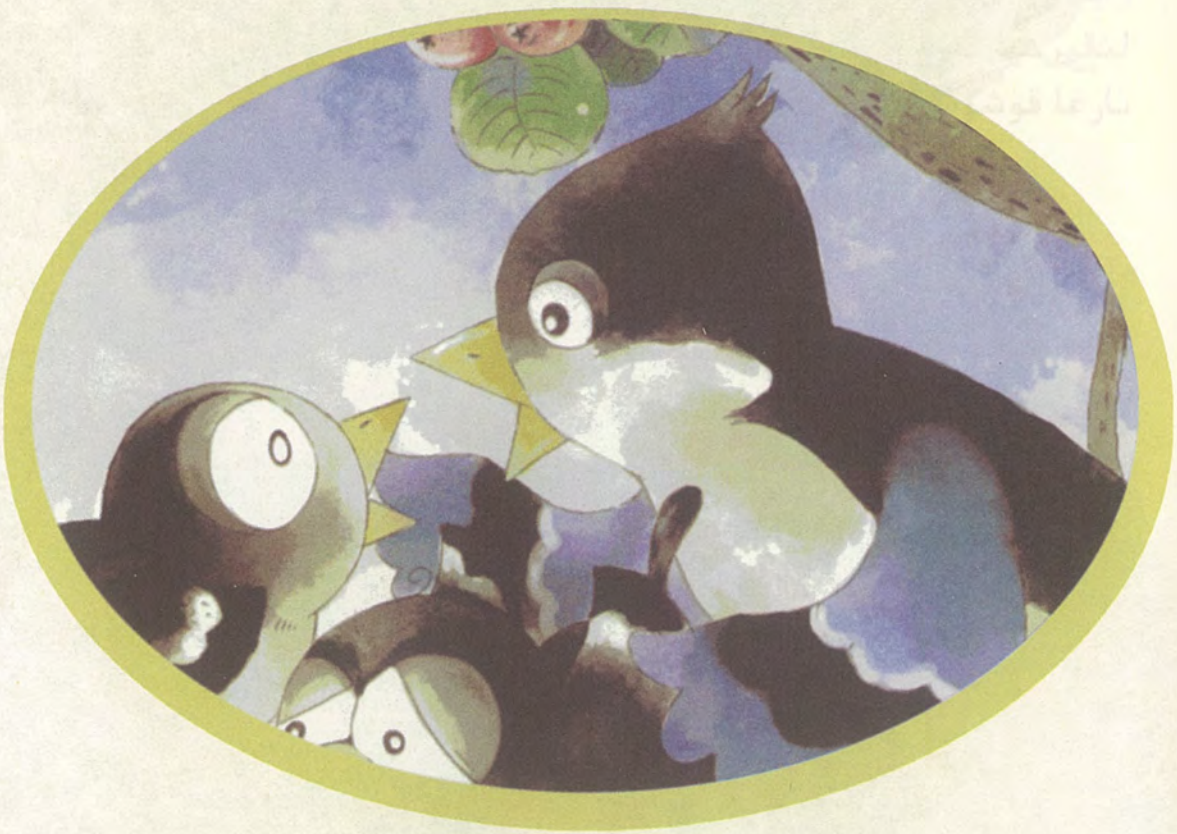
ئانىسىز قالغان زېبرا 97

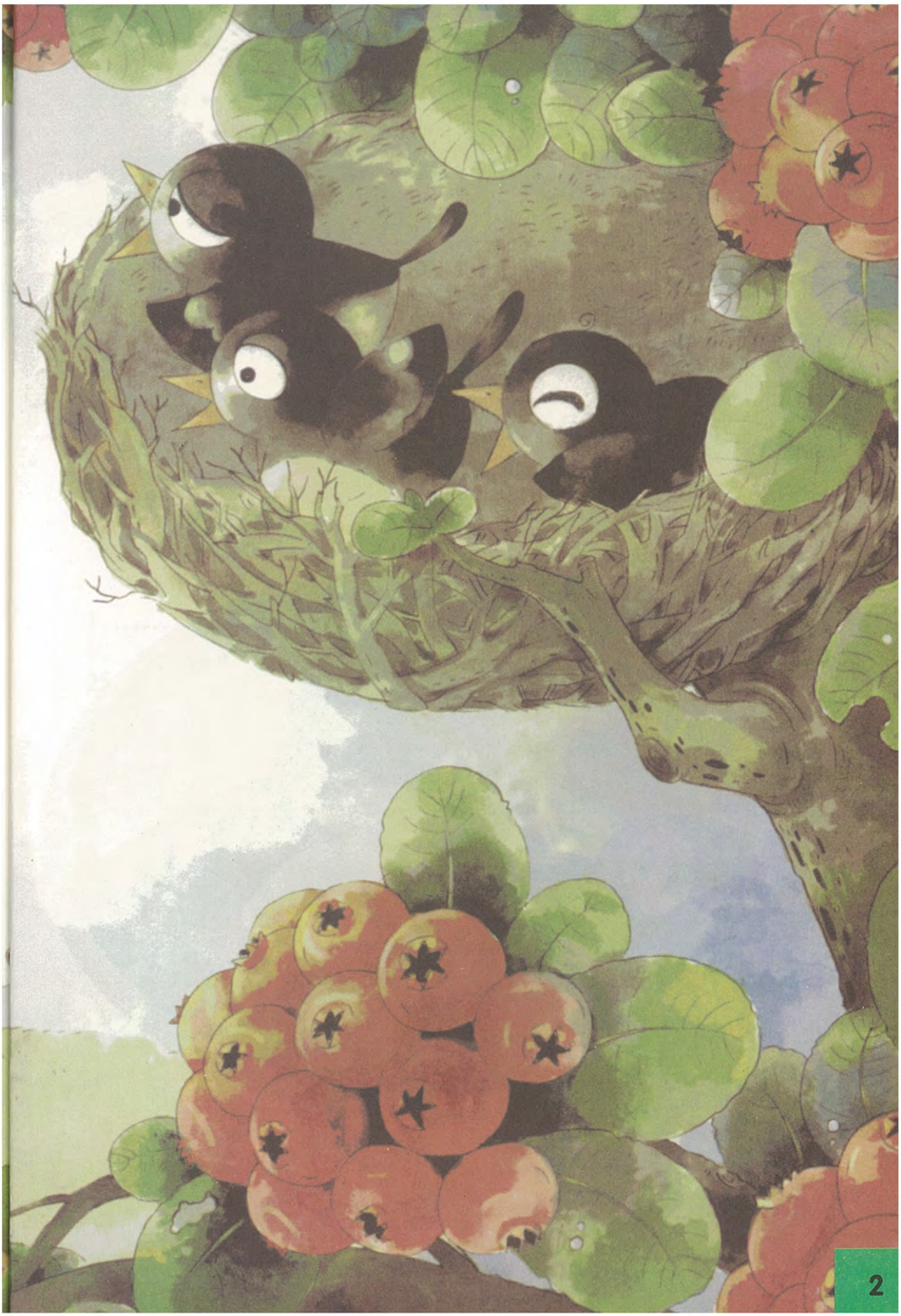

قۇشلارنىڭ چۈشلۈك ئۇيقۇسى

1. بۇك ـ باراقسان ئۆسكەن دولانا دەرىخىدە ئانا سېغىزخان ئۇچ بالىسى بىلەن بىللە ياشايتتى.

سېغىزخان بالىلىرى ئانىسىنىڭ چۆرىسىدە ۋىچىرلاپ تىنمايتتى. سىرتتىكى دۇنيانىڭ قانداقلىقىنى بىلگۈسى كېلىپ زارىقىش ئىلكىدە سىرتقا قارايتتى. ئانا سېغىزخان كۆنبويى ئالدىراپ ـ تېنەپ بالىلىرىغا ئوزۇق ئىزلەيتتى ۋە ئۇلارنىڭ بالدۇرراق قارىغا قوشۇلۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى.

2. چۈش ۋاقتى بىر كۈن ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى ۋاقىت. ئانا سېغىزخان بالىلىرىنىڭ قورسىقىنى توقلاپ بولدى، بالىلىرى بىر - بىرىگە يېقىن چاپلىشىپ جىمجىت يېتىپ چۈشلۈك ئۇيقۇغا چۈشتى. قۇياش نۇرىنىڭ ئىللىتىشى، مەيىن شامالنىڭ لەرزان يەلپۈشى ۋە ئانىنىڭ يېقىملىق ئەللەي ناخشىسى ئۇلارنى بىردەمدىلا شېرىن ئۇيقۇغا غەرق قىلدى...

3. بىرىنچى چۈشتە، يەردىن «گۈلدۈر ـ گۈلدۈر» قىلغان ئاۋاز ئاڭلاندى.

سېغىزخانىلار ئالاقزادىلىك بىلەن باشلىرىنى كۆتۈرۈپ پەسكە قارىۋېدى، غايەت يوغان بىرقانچە توپا كولاش ماشىنىسى بىلەن توپا ئىتتىرىش ماشىنىسىنىڭ يول بويىدا تۇرغانلىقىنى كۆرۈشتى.

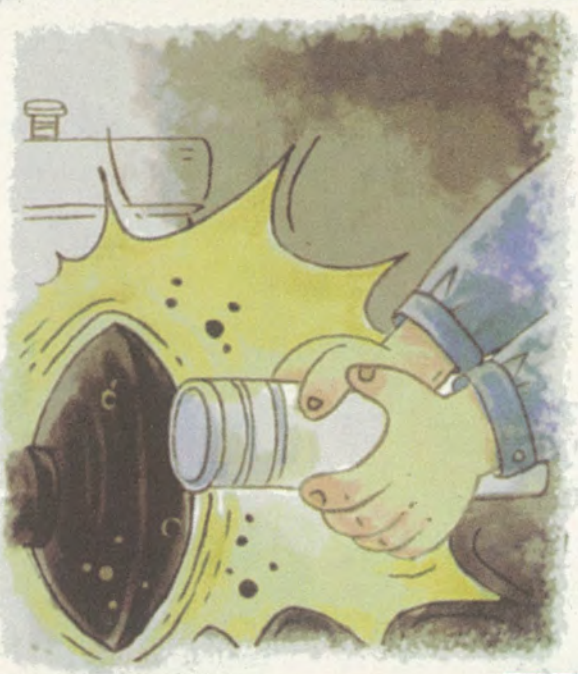
ــ ۋاي ئاللا، بۇ شاۋقۇن ـ سۈرەنلىك ئاۋازلار قۇلقىمىزنى گاس قىلىپ قويامدۇ نېمە؟ ــ دېدى ئانا سېغىزخان قۇلىقىنى چىڭ ئېتىپ.

4. ــ ئانا، شاۋقۇن ـ سۈرەن دېگەن نېمە؟ ــ دەپ سوربدى بىر بالـ
سى قىزنىڭ.

ــ ئۇ دېگەن قۇلاقنى گاس قىلغۇدەك قاتتىق چىقىپ ئادەمنى بىئا-
رام قىلىدىغان ئاۋاز، ــ دېدى ئانا سېغىزخان مۇلايىملىق بىلەن، ــ
دوكتور مۇشۇكياپىلاقتىن ئاڭلىشىمچە، بۇنداق شاۋقۇن ـ سۈرەنلەردىن
قاتناش، سانائەت ۋە تۇرمۇش شاۋقۇن ـ سۈرەنلىرى بار ئىكەن.

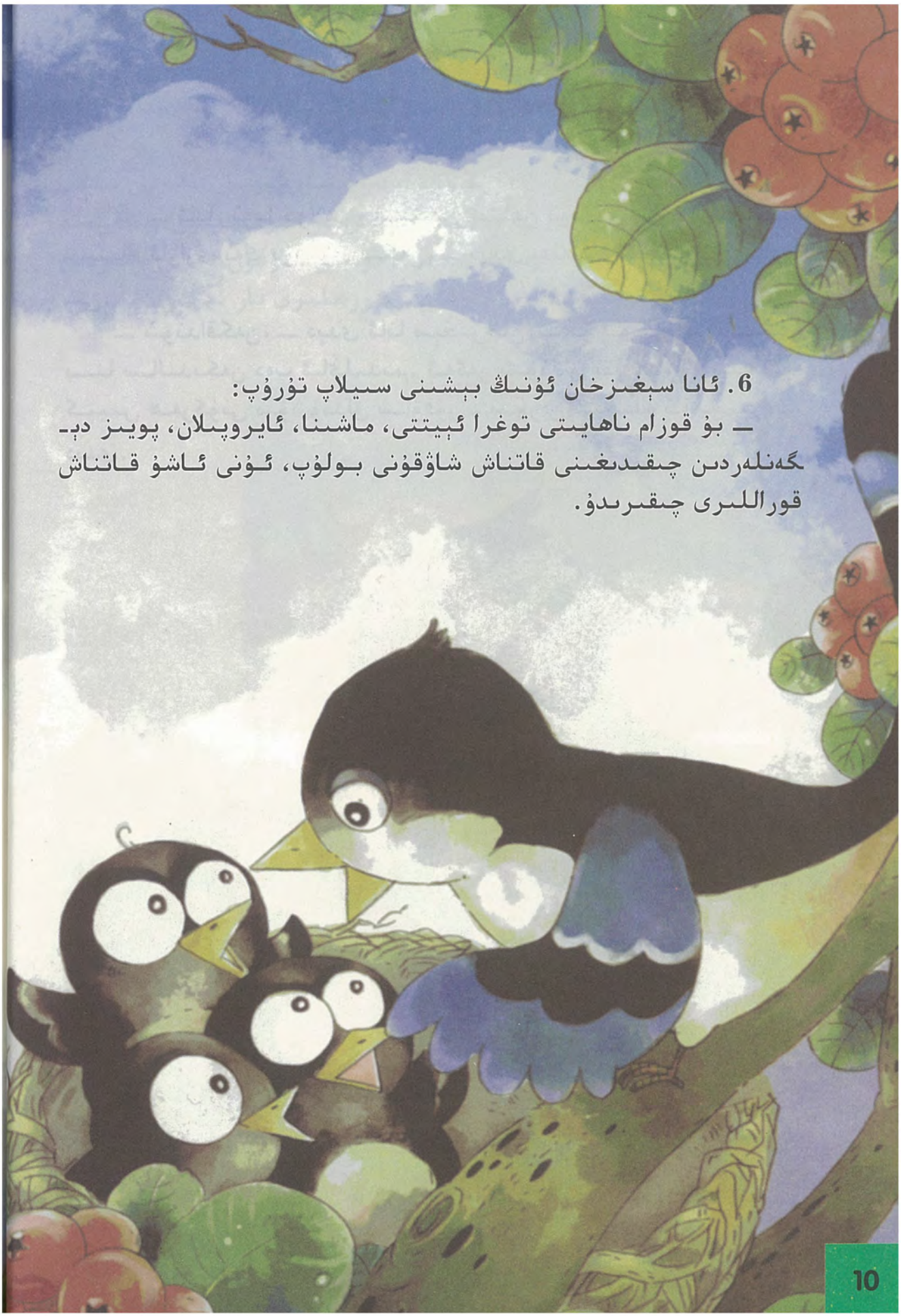

5. ــ ئانا، توپا كولاش ماشىنىسى بىلەن توپا ئىتتىرىش ماشىنىـ
سىنىڭ ئاۋازى بەك يۇقىرى ئىكەن، ــ دېدى يەنە بىر سېغىزخان بالـ
سى.

ــ شۇنداقكەن، ــ دېدى ئانا سېغىزخان، ــ بۇ يەرگە بىر ئېگىز بىنا سالىدىكەن دەپ ئاڭلىدىم. ئەگەر شۇنداق بولسا، بۇنىڭدىن كېيىن ھەركۈنى مۇشۇنداق شاۋقۇن ـ سۈرەن ئىچىدە ياشايمىز، ــ دېدى.

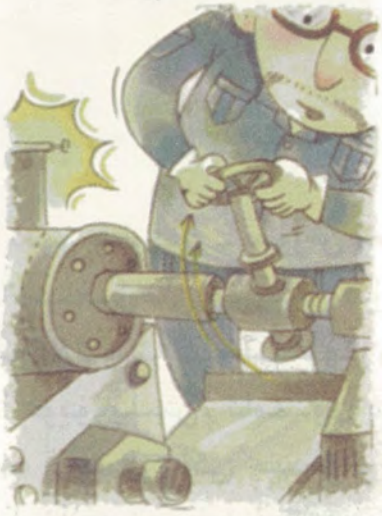
6. ئانا سېغىزخان ئۇنىڭ بېشىنى سىيلاپ تۇرۇپ:

— بۇ قوزام ناھايىتى توغرا ئېيتتى، ماشىنا، ئايروپىلان، پويىز دېگەنلەردىن چىقىدىغىنى قاتناش شاۋقۇنى بولۇپ، ئۇنى ئاشۇ قاتناش قوراللىرى چىقىرىدۇ.

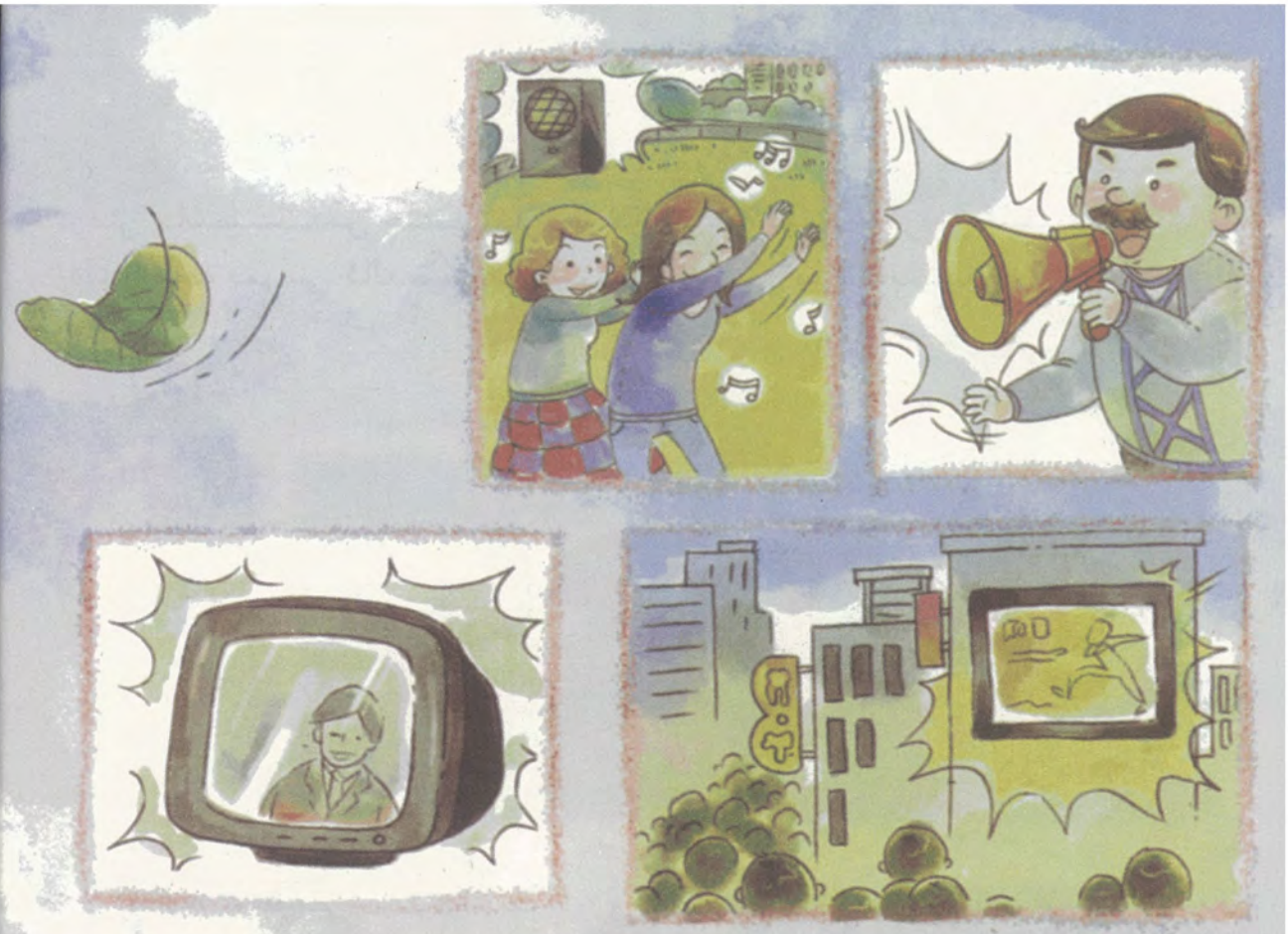
7. ــ هه بىلدىم. مانا مۇشۇ توپا كولاش ماشىنىسى ۋە توپا ئىتتى-رىش ماشىنىسىدىن چىققان ئاۋاز سانائەت شاۋقۇن - سۇرەنى ئىكەنده، ــ دېدى يەنە بىرسى ئالدىراپ ئانىسىنىڭ گېپىنى تارتىۋېلىپ.

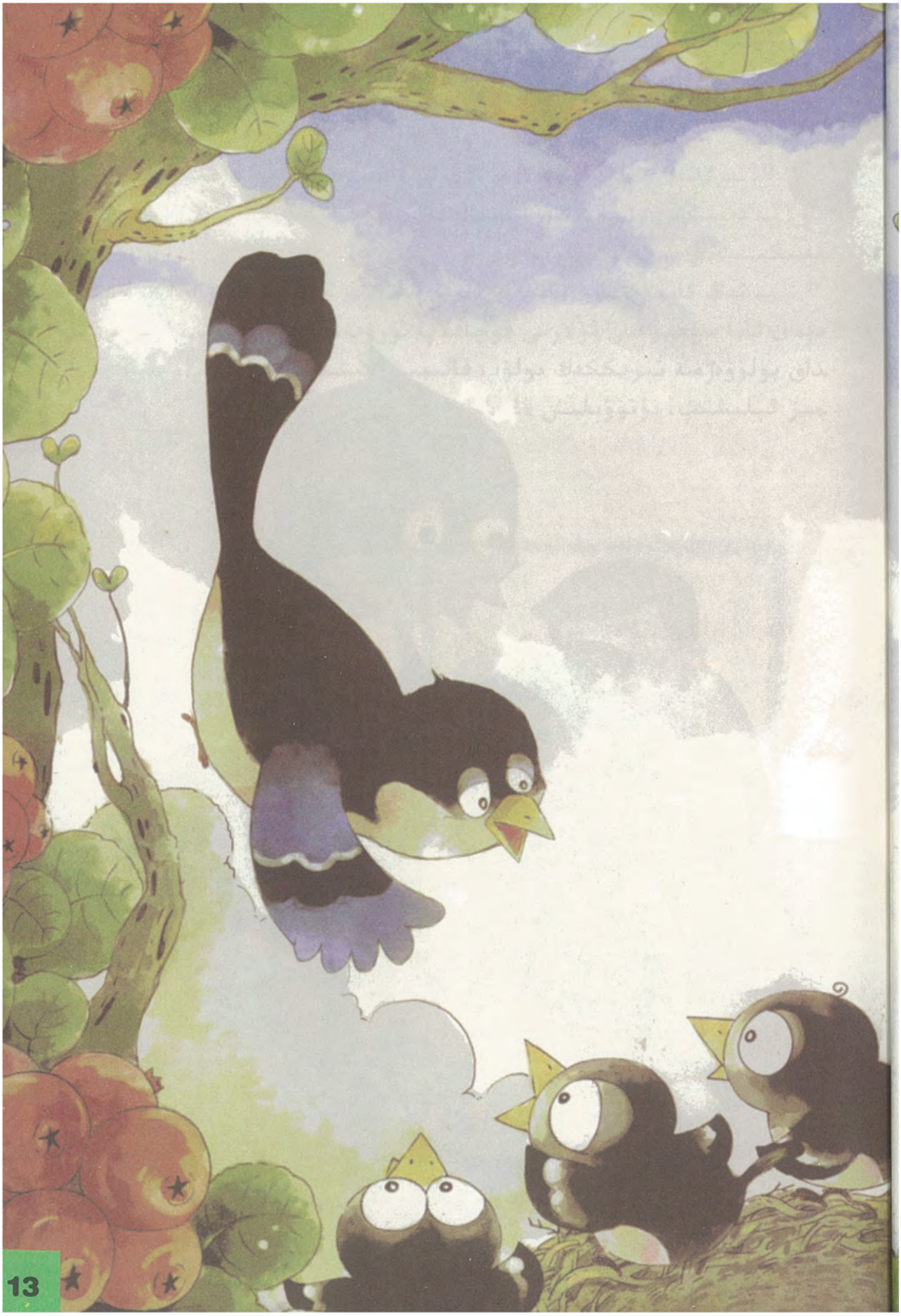

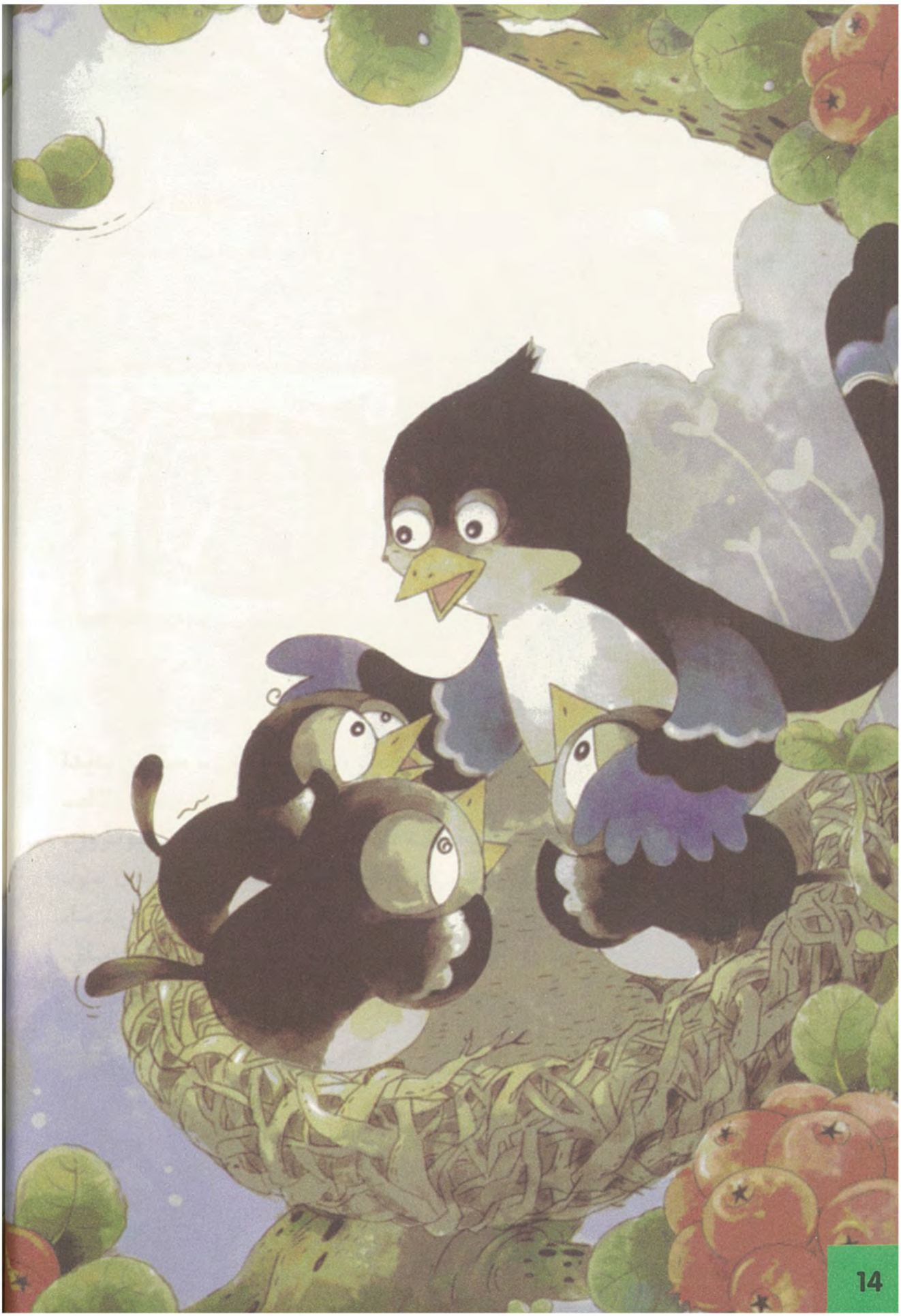

8. تۇرمۇشىمىزدىمۇ شاۋقۇن ـ سۇرەن پەيدا بولىدۇ، ــ دېدى ئانا سېغىزخان گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ــ مەسىلەن، ئۇنىئالغۇ، تېلېۋىزورلارنى يۇقىرى ئاۋازدا قويۇۋېلىش، ئاممىۋى سورۇنلاردا ۋارقىراپ گەپ قىلىش ياكى جېدەل ـ ماجىرا چىقىرىش قاتارلىقلاردىنمۇ تۇرمۇش شاۋقۇنى پەيدا بولىدۇ.

9. ــ ئانا، بۇنداق ئاۋازلارنى ئۇزاق ۋاقىت ئاڭلاۋەرسە قانداق بولىدۇ؟ ــ دېيىشتى بالىلار ئانىسىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئېتىپ، جىددىيلەشكىنىدىن تىترەپ تۇرۇپ.

ــ ئەڭ ئاۋۋال، بۇرۇنقىدەك تىنچ، خاتىرجەم ئۇخلىيالمايمىز، ــ دېدى ئانا سېغىزخان ئۇلارنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ، ــ ئۇزاق ۋاقىت مۇشۇنداق بولۇۋەرسە تېرىككەك بولۇپ قالىمىز، بېشىمىز ئاغرىپ، كۆڭلىمىز ئېلىشىپ، تۇتۇۋېلىش قابىلىيىتىمىز ئاجىزلىشىپ كېتىدۇ.

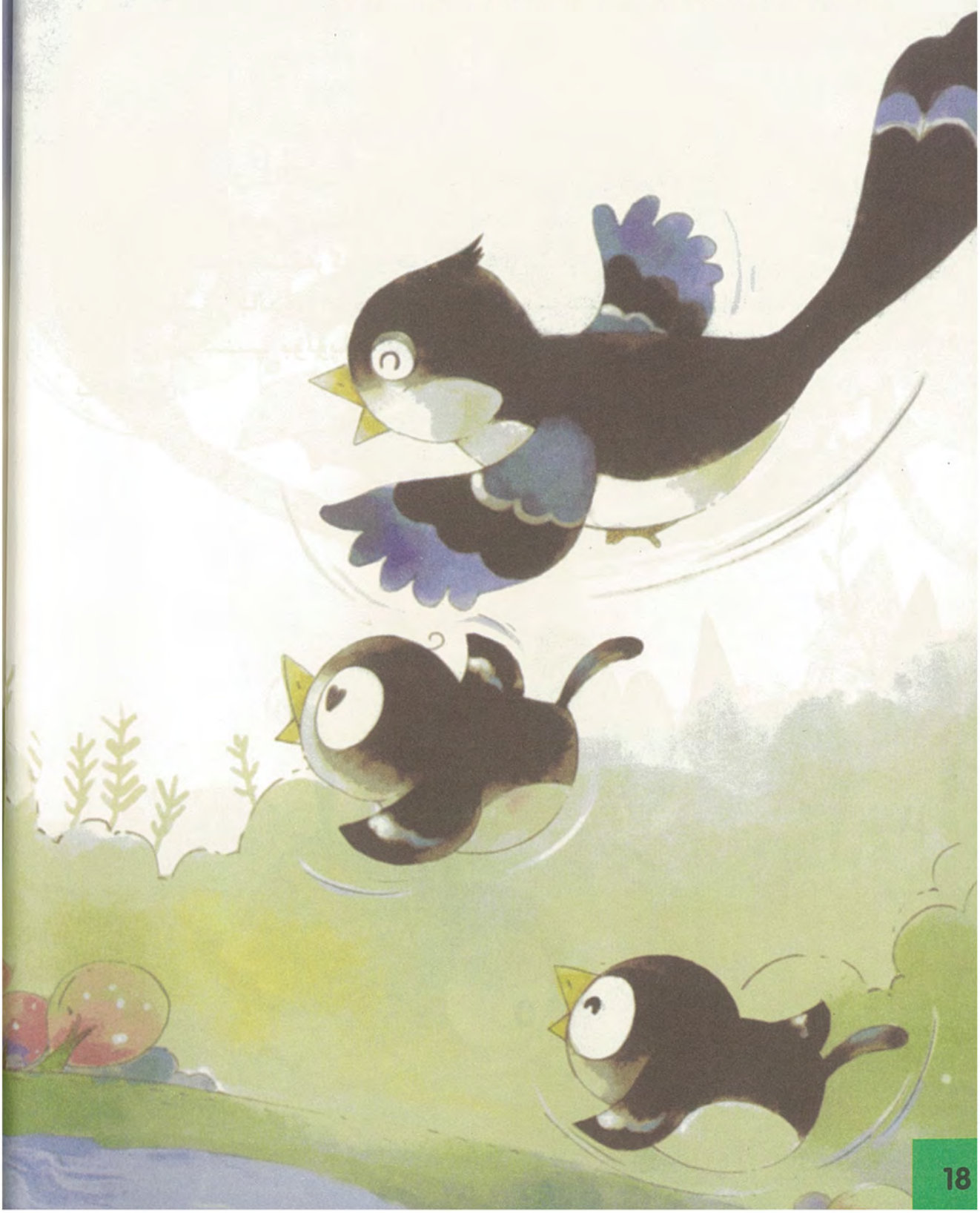

10. ــ ۋاي ئاللا، نېمانچە قورقۇنچلۇق! بۇ يەردىن دەرھال كۆچۈپ كېتەيلى! ــ ئېغىز ـ ئېغىزغا تەگمەي ۋېچىرلاشتى ئۇلار.

ــ بولىدۇ، سىلەرگە ئۇچۇش ماھارىتىنى ئۆگىتەي، بۇ يەردىن بىر كۈن بولسىمۇ بالدۇر كۆچۈپ كېتىشكە تىرىشايلى! ــ ئانا سېغىزخان گېپىنى تۈگىتىپ بولۇپلا بالىلىرىغا ئۇچۇش مەشقى ئېلىپ بېرىشقا باشلىدى.

11. ئانچه ئۇزاق ئۆتمەيلا، سېغىزخان بالىلىرى ئۇچۇشنى ئۆگىنىۋالدى، ئۇلار ئانىسىنىڭ يېتەكلىشى بىلەن ئورمانلاردىن، يايلاقلاردىن، كۆللەر ھەم تاغلار ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتۈشتى...

12. ئورماندىكى قۇياش شۇ قەدەر ئىللىق، ئاسمان شۇ قەدەر كۆپكۆك بولۇپ، بىرقانچە بالا ياپيېشىل ئوت - چۆپ ئۈستىدە لەگلەك ئۇچۇرۇۋاتاتتى. بۇ لەگلەكلەر شۇنچىلىك چىرايلىق بولۇپ، گۈللۈك كېپىنەك، قىزىل يىڭناغۇچ... يەنە نۇرغۇن خىللىرى بار ئىدى.

دەرەخ تۆپىسىدىكى كىچىك سېغىزخانىلار ئانىسىنىڭ ئەللەي ناخشىسىنى ئاڭلاپ يېتىپ شېرىن ئۇيقۇغا كەتتى...

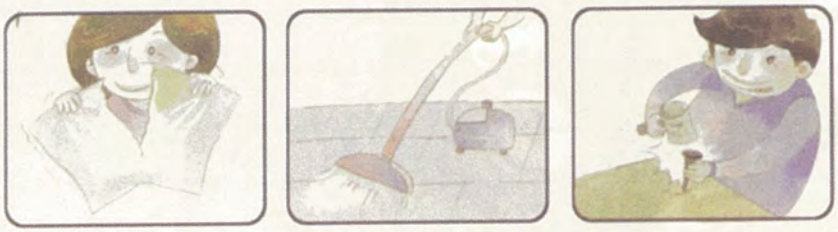

پائالىيەت جەريانى .....

1. بالىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ھەر خىل ئەسۋاب ـ ئۈسكۈنىلەردىن پايدىلىنىپ شاۋقۇن پەيدا قىلسا، بالىسى قولاق سېلىپ ئاڭلىسۇن.

2. بالا بۇنداق شاۋقۇننى ئاڭلىغاندىن كېيىنكى تەسىراتىنى ئېيتىپ باقسۇن.

3. بالىغا ئېسىل مۇزىكا قويۇپ ئاڭلاتسۇن.

4. ئۇ قايسى خىل مۇزىكىنى ياقتۇرۇپ ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتىپ بەرسۇن.

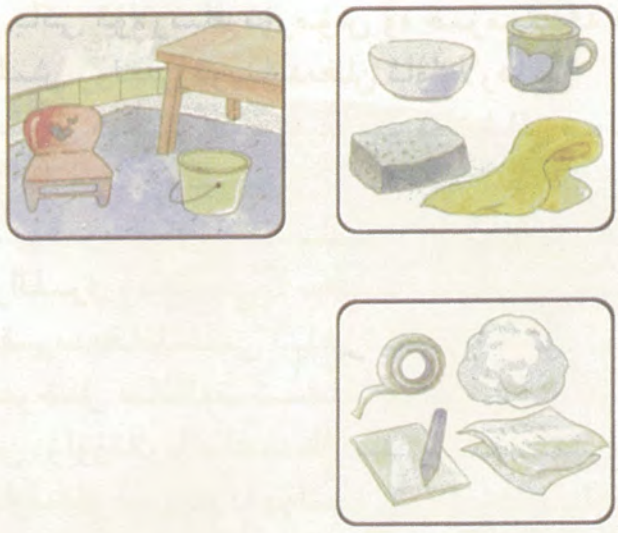

4. قانداق ئۈسۈل ئارقىلىق بۇلاردىن چىققان شاۋقۇننى ئازايتقىلى بولىدىغانلىقى ھەققىدە ئويلىنىپ كۆرسۇن.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

بالىلارغا تۈرمۈشتىكى شاۋقۇن ـ سۈرەنلەرنى تاپقۇزۇش، بۇلارنى قانداق قىلغاندا ئازايتقىلى بولىدىغانلىقى ئۈستىدە ئويلاندۇرۇش، بالىلارنى ئۆزىنىڭ ئويلىغانلىرى بويىچە ئۆزى قول سېلىپ ئىشلەپ ئەمەلىي ھەرىكەت قىلدۇرۇش.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

پائالىيەت ئارقىلىق بالىلارغا شاۋقۇن ـ سۈرەنىنىڭمۇ بىر خىل بۇلغىنىش ئىكەنلىكىنى، مۇھىت ئاسراشنى شاۋقۇننى ئازايتىشتىن باشلاپ ئىشلەش لازىملىقىنى بىلدۇرۇش. بۇ پائالىيەت بالىلارنىڭ ئۆزى قول سېلىپ ئىشلەش ئىقتىدارىنى يېتىلدۇرىدۇ. ئەمەلىي ئىشلەش جەريانىدا بالىلار بىلىم ئىگىلەپ، ئۆزىگە خۇشاللىق تاپالايدۇ. ھەرقانداق بىر كىچىك دوست مۇھىت ئاسراشتەك ئىشنى قىلالايدىغان بولىدۇ.

شاۋقۇن ـ سۇرەن دېگەن نېمە؟ ئۇ نەدىن كېلىدۇ؟

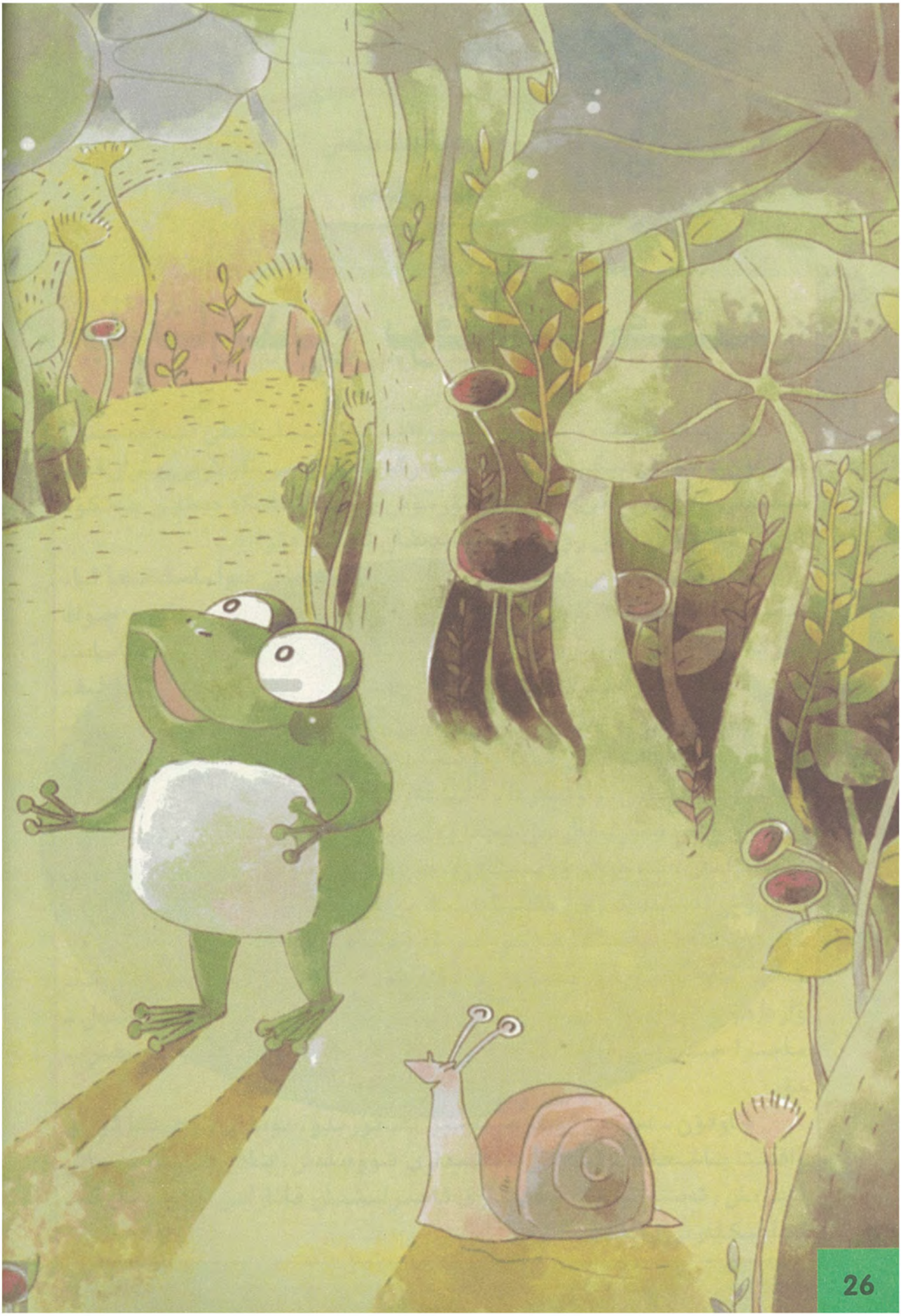
كىچىك دوست، شاۋقۇن ـ سۇرەننىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسىز؟ شاۋقۇن ـ سۇرەن دېگىنىمىز، كىشىلەرگە كېرەكسىز، ئۇلارنى بىزار قىلىدىغان ئاۋازلار ياكى ئۇلارنىڭ تۇرمۇش ۋە خىزمىتىگە دەخلى يەتكۈزۈش، كاشىلا قىلىش رولىنى ئويناىدىغان ئاۋازلاردۇر.

شاۋقۇن ـ سۇرەن كېلىش مەنبەسىنىڭ ئوخشاش بولماسلىقىغا ئاساسەن، قاتناش، سانائەت ۋە تۇرمۇش شاۋقۇن ـ سۇرەنى دەپ ئۈچ چوڭ تۈرگە بۆلۈنىدۇ. يۇقىرىدىكى ھېكايىمىزدە قاتناش شاۋقۇنىنى، ئاساسلىقى قاتناش قوراللىرى، مەسىلەن، ماشىنا، ئايروپىلان، پويىز قاتارلىقلار كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغانلىقىنى تىلغا ئېلىپ ئۆتتۇق، سانائەت شاۋقۇنى ئاساسلىقى ھەرخىل سانائەت ئىشلەپچىقىرىشى جەريانىدا بارلىققا كېلىدۇ. مەسىلەن، زاۋۇتلاردا ماشىنىلارنىڭ سىلكىنىشى، سۈركىلىشى ۋە ئۇرۇلۇشى قاتارلىقلاردىن پەيدا بولىدۇ. تۇرمۇش شاۋقۇنىنى بولسا، ئاساسلىقى، كوچىلار ۋە بىنالارنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ھەرخىل تۇرمۇش ئەسلىھەلىرى، كىشىلەرنىڭ توپلىشىپ پائالىيەت ئېلىپ بېرىشى قاتارلىقلار بارلىققا كەلتۈرگەن ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ، قالايمىقان ئاۋازلار كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. مەسىلەن، ئۇنئالغۇ، تېلېۋىزورلارنى يۇقىرى ئاۋازدا قويۇش، ئاممىۋى سورۇنلاردا ۋارقىراپ گەپ قىلىش ياكى جېدەل ـ ماجىرا چىقىرىش قاتارلىقلارمۇ تۇرمۇش شاۋقۇنىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

شاۋقۇن ـ سۇرەن ئۇيقۇغا تەسىر يەتكۈزىدۇ، بۇنداق مۇھىتتا ئۇزاق ۋاقىت ياشىغاندا، ئاڭلاش ئىقتىدارى تۆۋەنلەش، باش قېيىش، باش ئاغرىش، ئەستە تۇتۇش ئىقتىدارى ئاجىزلىشىش قاتارلىق كۆپ خىل كېسەللىكلەرنى پەيدا قىلىدۇ.

يەرشاربدىن يوقىلىپ كېتىش

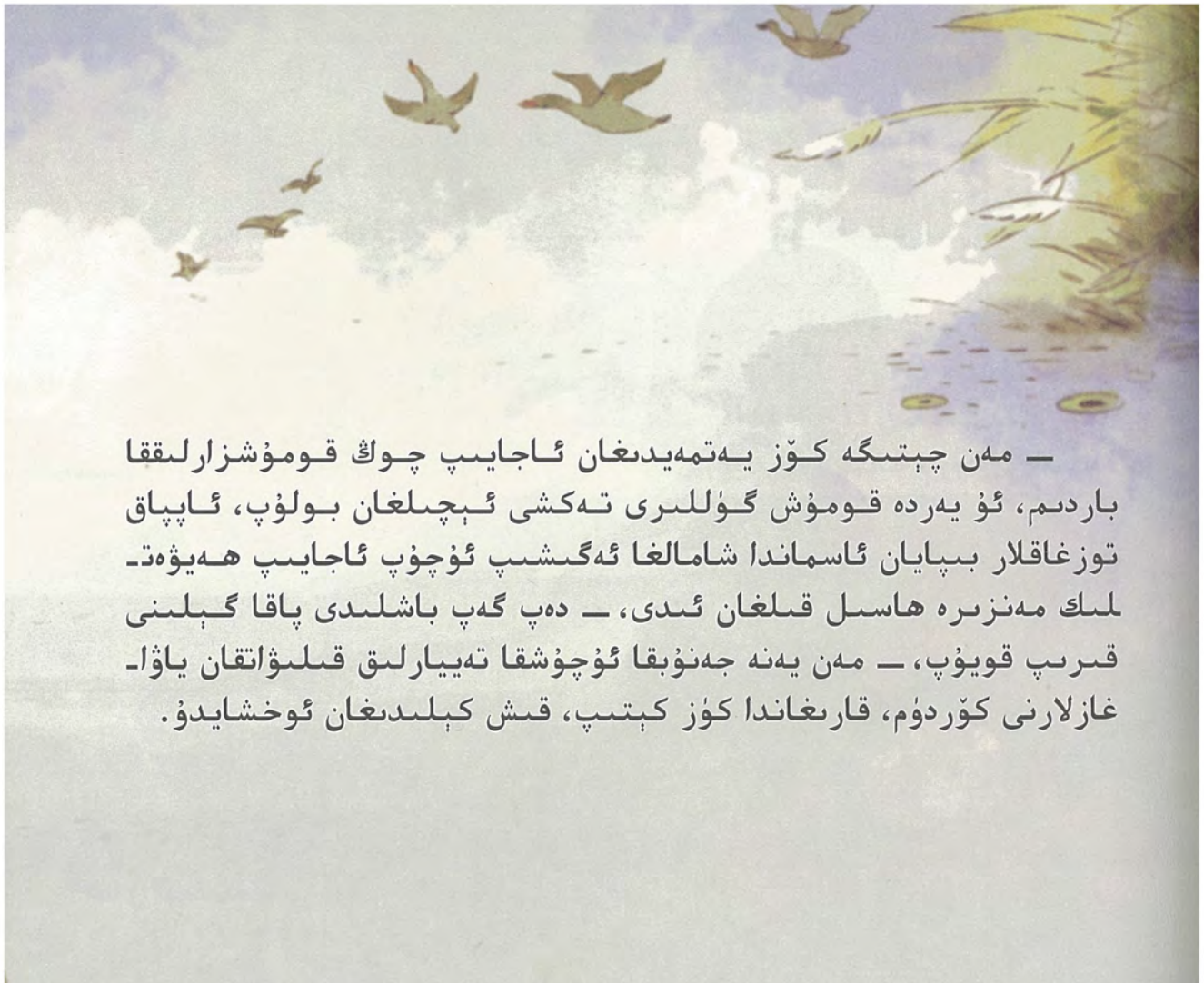

قۇياش پارلاق نۇر چېچىپ تۇرغان بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن يېڭىلا سايا‌ھەتتىن قايتىپ كەلگەن پاقا، قۇلۇلە ۋە قوڭۇر ـ ئالا تىيىنلار بىر يەرگە يىغىلىپ، يولبويى كۆرگەن ـ ئاڭلىغان قىزىقارلىق ئىشلارنى هايا‌ـ جان بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى.

ــ مەن چېتىگە كۆز يەتمەيدىغان ئاجايىپ چوڭ قومۇشزارلىققا باردىم، ئۇ يەردە قومۇش گۈللىرى تەكشى ئېچىلغان بولۇپ، ئاپپاق توزغاقلار بىپايان ئاسماندا شامالغا ئەگىشىپ ئۇچۇپ ئاجايىپ ھەيۋەتلىك مەنزىرە ھاسىل قىلغان ئىدى، ــ دەپ گەپ باشلىدى پاقا گېپىنى قىرىپ قويۇپ، ــ مەن يەنە جەنۇبقا ئۇچۇشقا تەييارلىق قىلىۋاتقان يا‌ۋا‌ـ غازلارنى كۆردۈم، قارىغاندا كۈز كېتىپ، قىش كېلىدىغان ئوخشايدۇ.

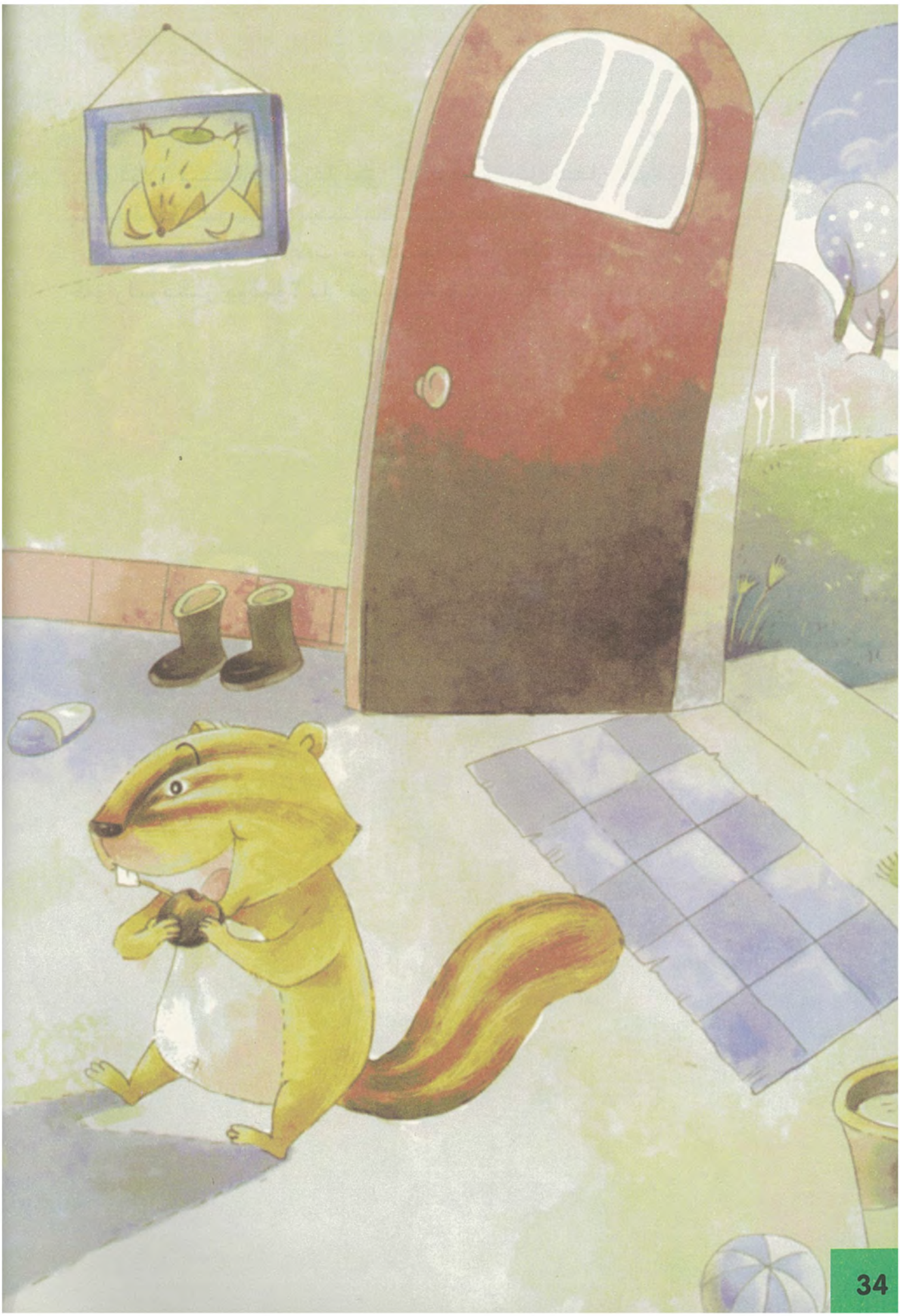
پاقىنىڭ گېپى تۈگە ـ تۈگىمەيلا، ئالدىراپ كەتكەن قۇلۇله گەپ باشلىدى:

ــ مەن بارغان جايىنىڭ گۈزەللىكىنى ئېيتىپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ. ئۇ دېگەن بىر ئاپتاپپەرەسلىك بولۇپ، قۇياش نۇر چاچقان زېمىندىكى ئالتۇن تاۋاقتەك ئاپتاپپەرەسلەرنىڭ ھۆسنى كۆزىنى قامаштۇرىدۇ، ئۇنىڭ بولۇق دانلىرى ئۈستىدە قوڭغۇز، ھەسەل ھەرىسى، ھەر خىل كېپىنەكلەر ئۇچۇپ يۈرۈشىدۇ، ئۇلار تېخى مەن بىلەن بىللە سۈرەتكە چۈشۈپ خاتىرە قالدۇردى!

ئۇلار ئېيتقان قىزىقارلىق خەۋەرلەرنى ئاڭلىغان قوڭۇر ـ ئالا تىـ
يىنىڭ كۆزلىرىدە غەمكىنلىك ئىپادىلەندى، پاقا قىزىقىپ سورىدى:
ـ سىزنىڭ ساياھەت جەريانىدا ئۇچرىتقان ئېيتىپ بەرگۈدەك يېڭى
خەۋەرلىرىڭىز يوقمۇ؟ بار بولسا ئېيتىپ بېرىڭە! ـ دېدى.

قوخۇر ـ ئالا تىين ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىۋېتىپ سۆز باشلىدى:

ــ مەن بۈك ـ باراقسان ئورمانلىققا باردىم. يولدا تىين مومامـ نىڭ ئۆيىگە كىرىپ ئولتۇرۇپ چىقتىم. تىين مومام مېنى كۈنجۈتلۈك نان يېيىشكە تەكلىپ قىلدى ھەم «يەرشارىدىن يوقىلىپ كېتىش» دېگەن ھېكايىنى ئېيتىپ بەردى.

ــ ئىسمىدىن قارىغاندىلا ناھايىتى ئېچىنىشلىق ھېكايىدەك قىـ لىدۇ، تېزراق ئېيتىپ بېرىڭا! ــ دېدى تاقەتسىزلىك بىلەن پاقا.

ــ ماقوۇل، ــ دېدى قوڭۇر ـ ئالا تېيىن ۋە ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن گېپىنى باشلىدى:

ــ بۇرۇننىڭ بۇرۇنىسىدا، ئافرىقىدىكى بىر ئارالدا قۇزغۇن دەپ ئاتىلىدىغان بىر قۇش بار ئىكەن. ئۇلار ناھايىتى بەستلىك، يوغان بولـ غاچقا ئۇچالمايدىكەن، ئۇلارنىڭ ھېچقانداق كۈشەندىسى بولمىغاچقا، ئورمانلىقتا ئىنتايىن خاتىرجەم، ئاسايىشلىق ئىچىدە ياشايدىكەن.

قوڭغۇر ـ ئالا تېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇرغاچ، پاقا بىلەن قۇلۇلنى ئۆز ئۆيىگە باشلاپ كەلدى:

ــ كېيىنچە، ئىنسانلار كېلىپ، بىرنەمۇ ئالا قويماي تۇتۇپ ئۆلتۈرگىلى باشلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن قۇزغۇنلارنىڭ نەسلى قۇرۇپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن....

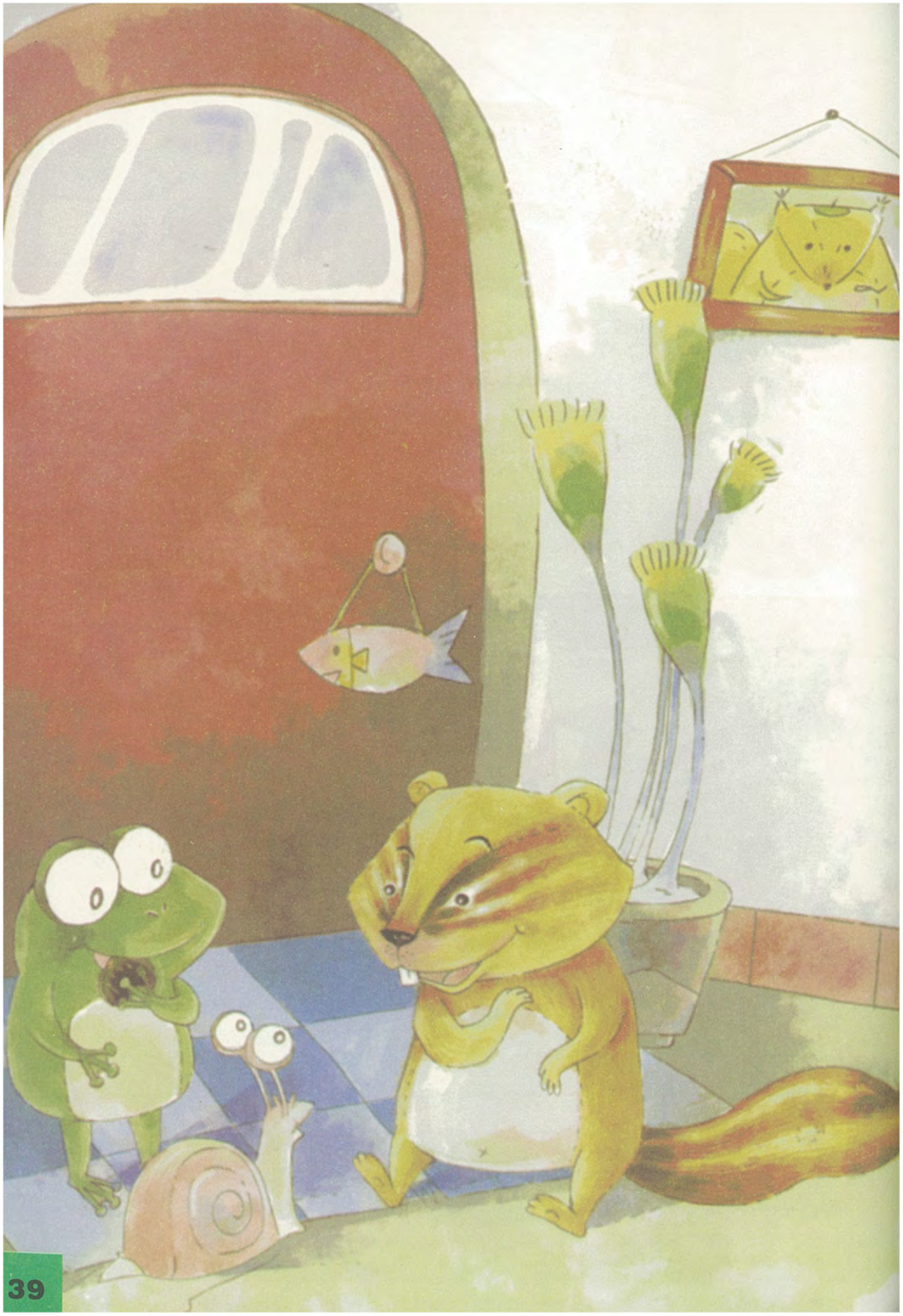
— نېمىدېگەن ۋەھشىيلىك - ھە! — غەزىپىنى باسالمىغان قۇلۇله ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى، ئاندىن قىزىقسىنىپ سورىدى، — ئۇنىڭ-دىن كېيىن نېمە ئىشلار يۈز بېرىپتۇ؟

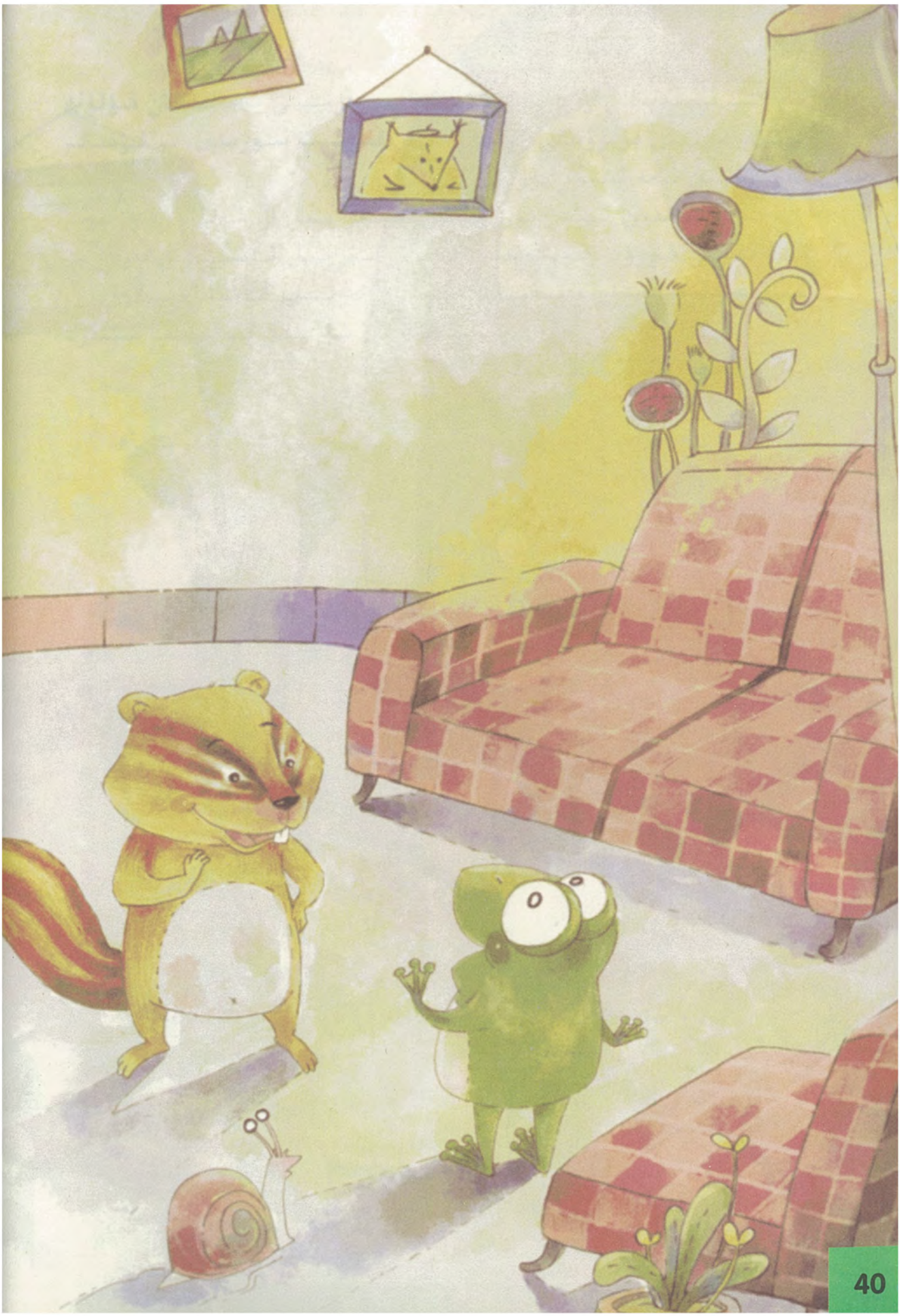
— ئۇنىڭدىن كېيىن يۈز بەرگەن ئىشلار بىرئاز غەلىتە. قۇزغۇن-نىڭ نەسلى قۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن بىرخىل ئەتىۋارلىق دەرەخ — چوڭ غوللۇق زەيتۇن دەرىخى بارغانسېرى ئازىيىپ كەتكىلى تۇرۇپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئادەملەر بۇمۇ پات ئارىدا يەر شارىدىن يوقىلىپ كېتەر-مۇ، دەپ ئەندىشىگە چۈشۈپتۇ.

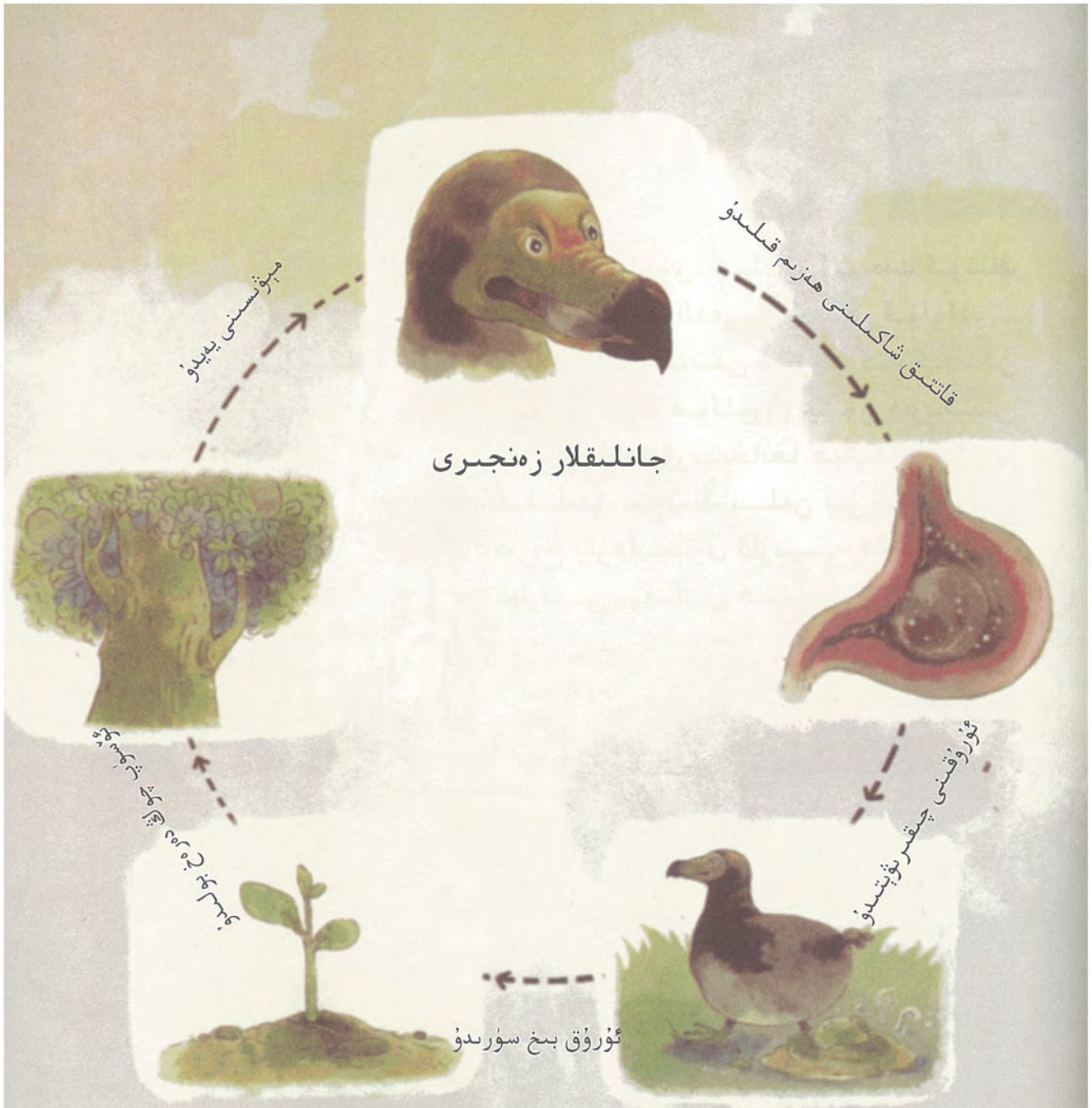

ــ نېمىشقا شۇنداق بولغاندۇ؟ ـ ئاخلىغانسېرى قىزىقىپ قېلىۋاتقان پاقا چىداپ تۇرالماي سورىدى.

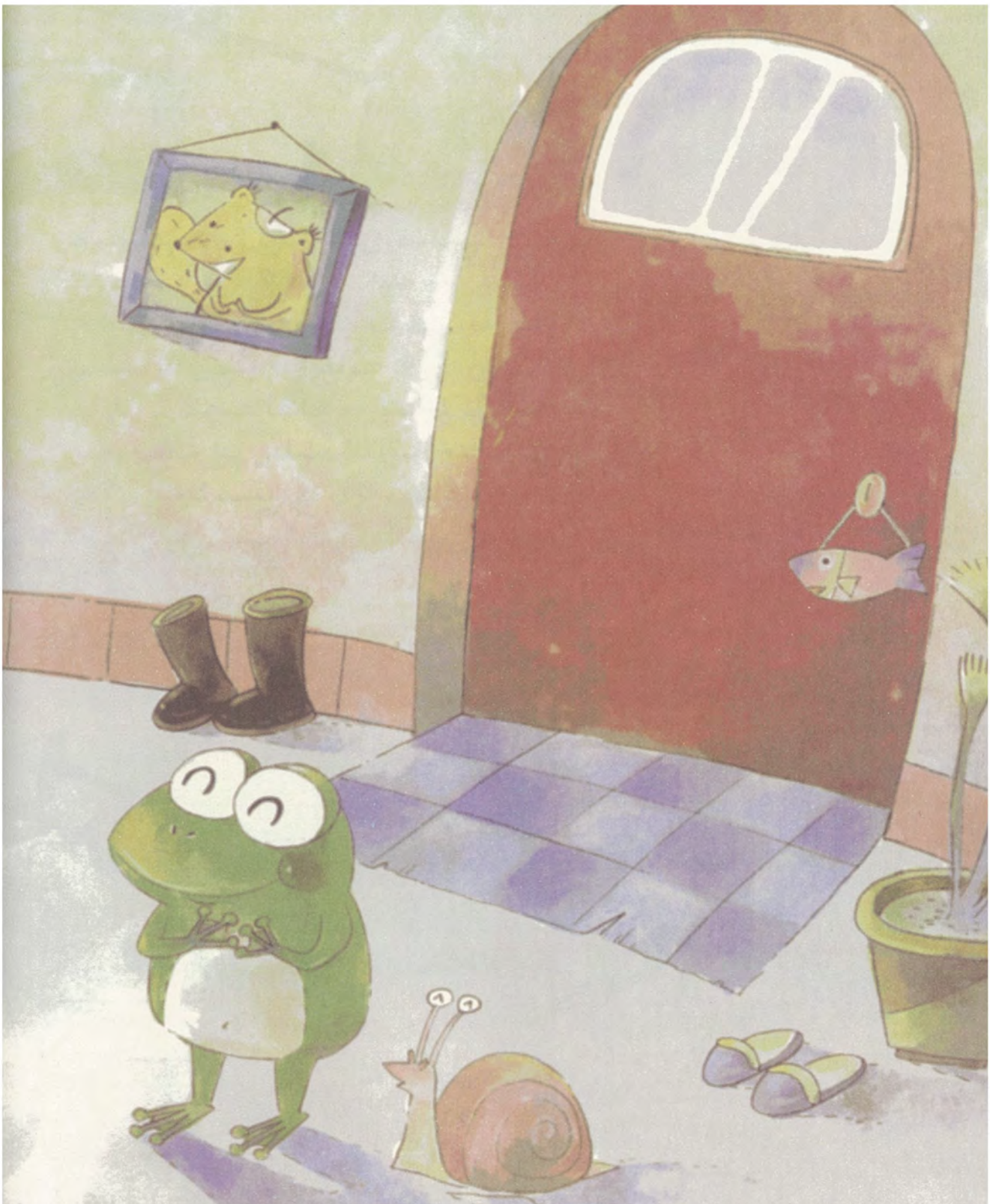
قوڭغۇر ـ ئالا تىيىن بىردەم تۇرۇۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

ــ بىر ئالما قۇزغۇن چوڭ غوللۇق زەيتۇن دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى يېگەندىن كېيىن، مېۋىنىڭ سىرتىدىكى قاتتىق شاكىلىنى ھەزىم قىلىۋېتىپ، ئۇرۇقىنى بەدەن سىرتىغا چىقىرىۋېتىدىغانلىقى، ئاندىن بۇ ئۇرۇقنىڭ بىخ سۈرىدىغانلىقىنى، شۇنىڭ بىلەن چوڭ غوللۇق زەيتۇن دەرىخىنىڭ ئەۋلادمۇئەۋلاد كۆپىيىپ بارىدىغانلىقىنى بايقاپتۇ....

— بىلدۇق، بىلدۇق! — دەپ ئۇنىڭ گېپىنى تارتىۋالدى پاقا بىلەن قۇلۇله، — قۇزغۇنىڭ نەسلى قۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن، چوڭ غوللۇق زەيتۇن دەرىخىنى تىكىپ ئۆستۈرىدىغانغا ھېچكىم يارىدەم قىلماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئەتىۋارلىق دەرەخ بارغانسېرى ئازىيىپ، ئاخىرى يەر شارىدىن يوقىلىپ كېتىپتۇ.

ــ هەي! ئەسلىدە كىشىلەر ئېغىزدىن دائىم «جانلىقلار زەنجىرى» دېگەن ئاتالغۇنى ئاڭلاپ بەك يېڭىلىق ھېس قىلىپ كېلىۋاتاتتىم. ئەمدىلىكتە ئوبدان بىلىۋالدىم، ــ دېدى پاقا مەمنۇنىيەت بىلەن.

— توغرا دېدىڭلار، يەر شارىدا هايات كەچۈرىدىغان هايۋانات، ئۆسۈملۈك ۋە مىكرو ئورگانىزملار بىر - بىرىگە تايىنىپ ياشايدۇ. ئۇ بۇنىڭغا، بۇ ئۇنىڭغا تايىنىپ، هېچقايسىسى بىر - بىرىدىن ئايرىلالمايدۇ. بۇ گويا بىر زەنجىر بولۇپ، بۇ زەنجىر هەرقانداق بىر يېرىدىن ئۈزۈلۈپ كەتسە هەرگىز بولمايدۇ، - دېدى قوڭۇر - ئالاتىيىن بېشىنى لىڭشىتىپ ماقۇللاپ.

قۇشلار بىزنىڭ دوستىمىز

پائالىيەتنىڭ مەقسىتى .....

1. بالىلارغا دائىم كۆرۈپ تۇرىدىغان بىرقانچە خىل قۇشنى تونۇتۇش ھەمدە ئۇلارنىڭ خۇسۇسىيەت ـ ئادەتلىرىنى ئىگىلىتىش.
2. بالىلارنىڭ ئاغزاكى ئىپادىلەش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈش، تەسەۋۋۇر قابىلىيىتىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش.
3. بالىلاردا قۇشلارنى ياخشى كۆرىدىغان، ئاسرايدىغان قىزغىنلىقنى قوزغىتىش.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

ھەر خىل قۇشنىڭ رەسىمى (قۇشنىڭ سايراشلىرى)

1. بالىلارغا مۇزىكا قويۇپ ئاڭلىتىپ، نېمىنىڭ ئاۋازى ئىكەنلىكىنى ئېيتقۇزۇش.

پائالىيەت جەريانى .....

2. بالىلارغا دائىم كۆرۈپ تۇرىدىغان بىرقانچە خىل قۇشنى ۋە ئۇلارنىڭ خۇسۇسىيەت، ئادەتلىرىنى تونۇشتۇرۇش.

بۇركۇت: مېنىڭ ئىسمىم بۇركۇت، مېنىڭ ئاجايىپ ئۆتكۈر بىر جۈپ كۆزۈم بار، يەنە ئۇچلۇق تىرنىقىم ۋە ئەگمەچ تۇمشۇقۇم بار، تۇلۇمچاشقان ۋە ياۋا توشقان يېيىشنى ئەڭ ياخشى كۆرىمەن.

مۇشۇكياپىلاق: مېنىڭ ھەم چوڭ، ھەم پارقىراپ تۇرىدىغان كۆزلىرىم بار، ئۇ كېچىلىرى چاشقانلارنىڭ ھەرىكىتىنى ئېنىق كۆرەلەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇچۇپ بېرىپ ئۇلارنى تۇتۇۋالـمەن، شۇڭا «چاشقان تۇتۇشقا ماھىر» مەن.

قارلىغاچ: مەن باھارنىڭ ئەلچىسى، ھەر يىلى باھاردا قاپقارا مۇراسىم كىيىمىمنى كىيىپ باھار قىزىنىڭ يېتەكلىشى بىلەن شىمالغا ئۇچۇپ كېلىمەندە، كىشىلەرگە باھار كەلگەنلىكىدىن خەۋەر بېرىمەن.

3. قۇشلارنىڭ سۈرەتلىرىنى كۆرسىتىش ئارقىلىق باشقا قۇشلار بىلەن تونۇشۇش

4. قۇشلارغا زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزىدىغان بەزى ھادىسىلەرنى بىلدۈرۈپ قويۇش

(1) قۇش بالىلىرى دېھقانچىلىق دورىلىرىنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراش، (2) بۇلغانغان سۇنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراش. (3) ئورمانلىق بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغاندىن كېيىن بارىدىغان جاي تاپالماسلىق. (4) ئىنسانلارنىڭ تۇتۇۋېلىشى، ئۆلتۈرۈشى.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

بالىلارنى ھايۋاناتنى ئاسراشقا يېتەكلەش، دائىم كۆرۈپ تۇرىدىغان بىرقانچە ھايۋاننىڭ خۇسۇسىيەت، ئادەتلىرىنى بىلدۈرۈش.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

پائالىيەت ئارقىلىق بالىلارغا جانلىقلار زەنجىرى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغان ھامان ناھايىتى ئېغىر زەنجىرسىمان ئىنكاسلار يۈز بېرىدىغانلىقى بىلدۈرۈلىدۇ. ئېكولوگىيەلىك تەڭپۇڭلۇقنى ئاسراشنى كىچىك ئىشلاردىن، ئۆزىمىزدىن باشلاش لازىملىقى، كىشى تەبىئەتنى ھەممىز بىرلىكتە ئاسرىشىمىز لازىملىقى تونۇتىلىدۇ.

جانلىقلار زەنجىرى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىسا قانداق ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ؟

كىچىك دوست، تەبىئەت دۇنياسىدا ھايۋانات، ئۆسۈملۈك ۋە مىكرو ئورگانىزملار ئوتتۇرىسىدا بىر خىل «ئۇ بۇنىڭدىن، بۇ ئۇنىڭدىن» ئايرىلالمايدىغان بىر - بىرىگە تايىنىپ مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان بىر مۇناسىۋەت بارلىقىنى بىلەمسىز؟

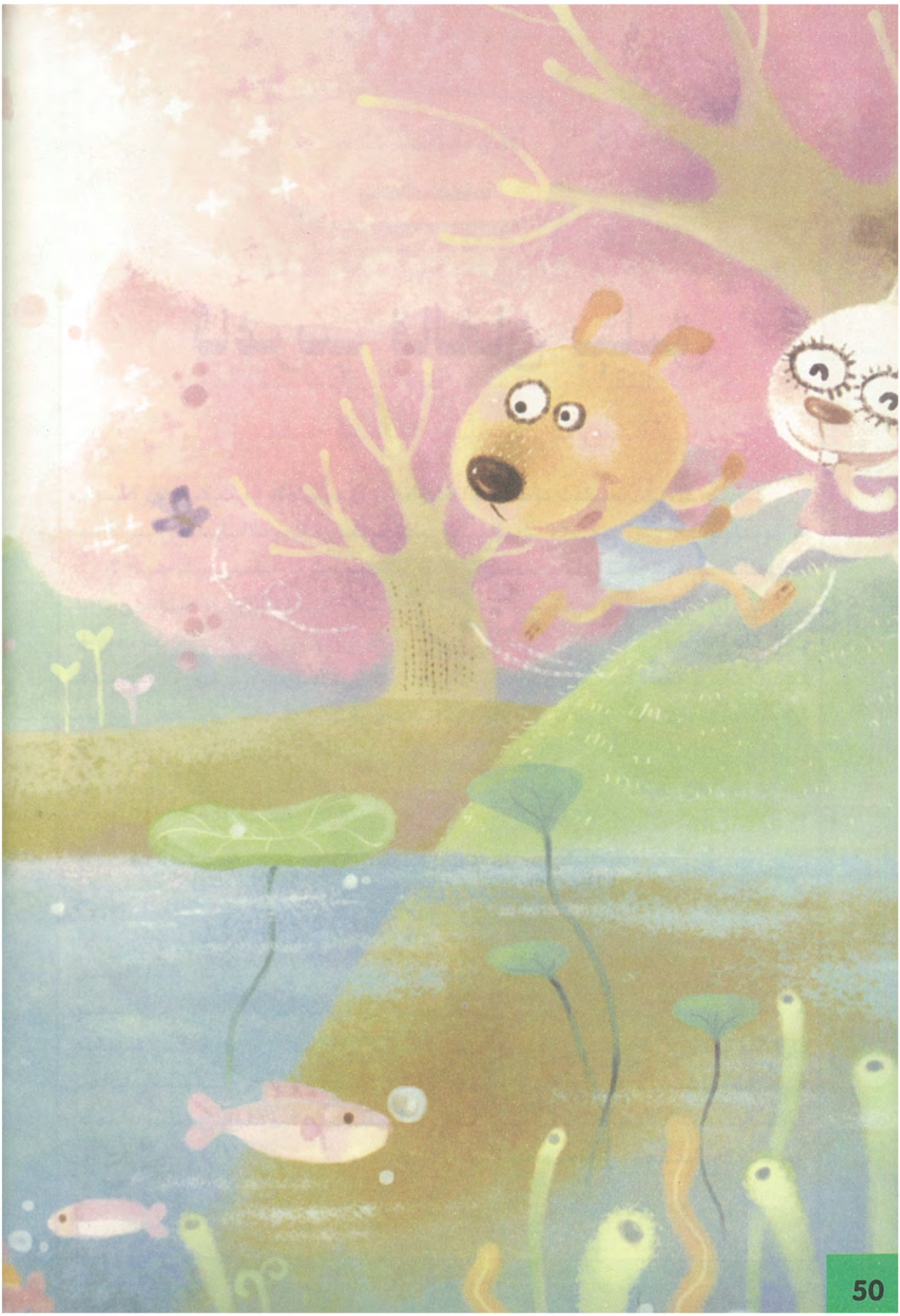
ئازراق كۆڭۈل قويۇپ قارىسىڭىزلا، كەڭ تەبىئەتتىن بۇخىل مۇناسىۋەتنى ناھايىتى ئاسانلا تاپالايسىز. ئالايلى، دەل - دەرەخ بارلىكى جايدا قۇشلار بولىدۇ، دەرەخلەر كېسىۋېتىلسە، قۇشلارمۇ يوقاپ كېتىدۇ؛ گۈل - گىياھ بار يەرگە كېپىنەك، قۇرت - قوڭغۇزلار قەدەم تەشرىپ قىلىدۇ. بۇنداق بىر - بىرىگە تايىنىپ مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان مۇناسىۋەت «جانلىقلار زەنجىرى» دەپ ئاتىلىدۇ.

جانلىقلار زەنجىرىنىڭ بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىشى ئېكولوگىيەلىك تەڭپۇڭلۇققا بۇزغۇنچىلىق ئېلىپ كېلىدۇ. مەسىلەن، قۇشقاچلارنى كۆپلەپ ئۆلتۈرگەندىن كېيىنكى نەچچە يىل ئىچىدە ھاشارات، قۇرت - قوڭغۇز ئاپىتى يۈز بەردى. چۈنكى قۇشقاچ زىيانلىق قۇرت - قوڭغۇزلارنى يېيىش ماھىرى بولۇپ، ئۇ يوقىتىلغاندىن كېيىن، قۇرت - قوڭغۇزلارنىڭ كۆشەندىسى ئازىيىپ كېتىپ، ئۇلار كۆپلەپ كۆپىيىپ كېتىش بىلەن دېھقانچىلىق زىرائەتلىرىنىڭ ھوسۇلى كاملاپ كېتىشنى پەيدا قىلدى.

ئېكولوگىيەلىك تەڭپۇڭلۇق تەبىئەت دۇنياسىدا ناھايىتى ئۇزاق ۋاقىت ئىچىدە بارلىققا كېلىدۇ. ناۋادا ئۇ بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىسا، قايتىدىن بەرپا قىلىش ئىنتايىن قىيىنغا چۈشىدۇ - دە، كېلىپ چىقىدىغان يامان ئاقىۋەتلەرنى ئىنسانلار ئالدىن ئويلاپ يېتەلمەيدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن، ئېكولوگىيەلىك تەڭپۇڭلۇقنى ئاسرىشىمىز، ھەرگىز ئاسانلىقچە بۇزۇۋەتمەسلىكىمىز لازىم.

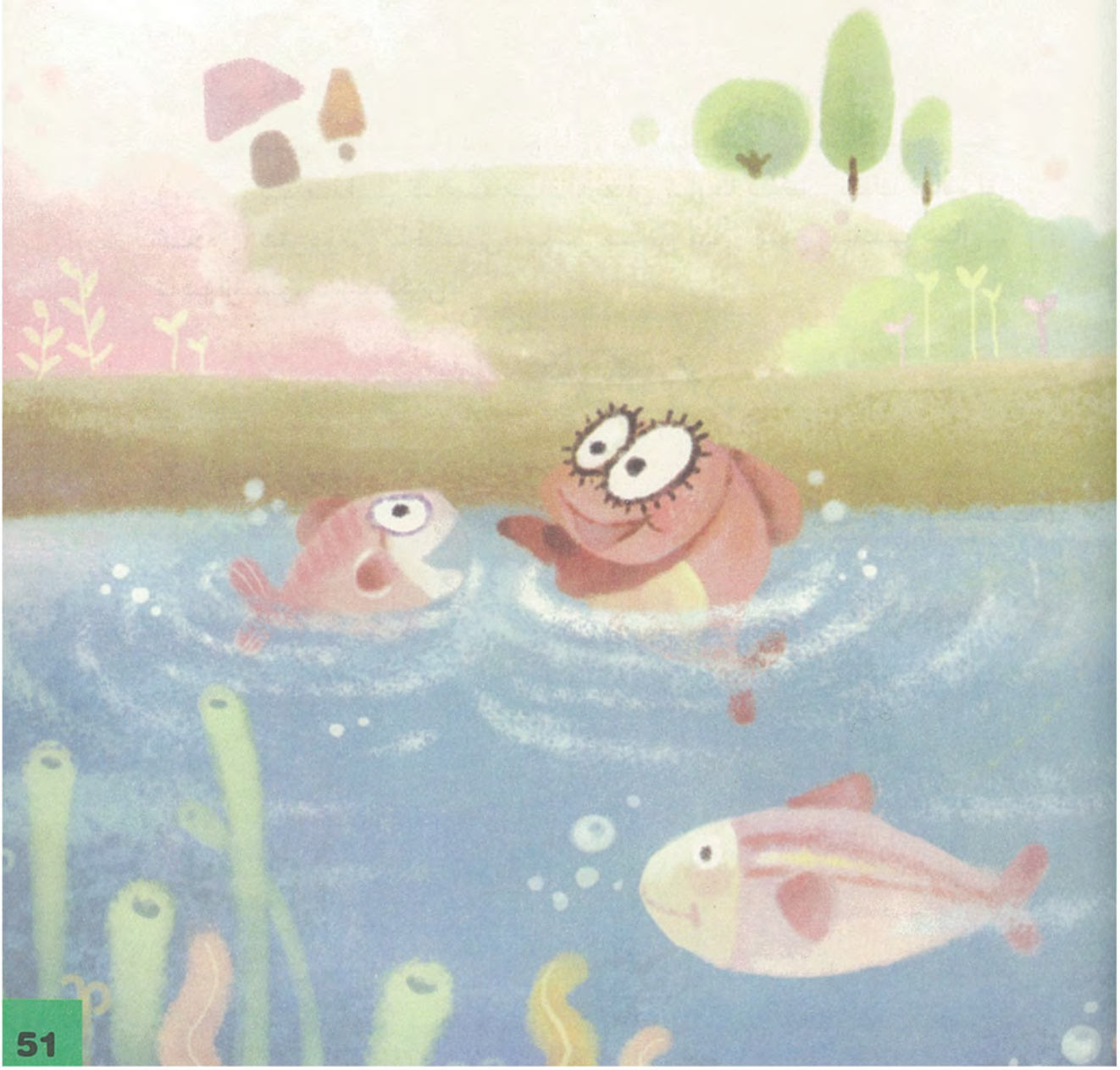
ئاغرىپ قالغان بېلىق

ئەتراپىغا شاپتۇل دەرىخى تىكىلگەن گۈزەل بىر يېشىل كۆل بار ئىكەن.

شامال شۇنداق يەلپۈپ ئۆتسىلا، شاپتۇل چېچىكى كۆل يۈزىنى قاپلاپ، كۆلدە بەئەينى گۈل بەرگىدەك بېلىقلار ئۈزۈپ يۈرگەندەك كۆرۈنىدىكەن.

يېشىل كۆلدە شۇنداق ئوماق، شۇنداق شوخ بىر بېلىق بار ئىكەن. بۇ بېلىق كەچتە چىقىدىغان ئايغا بەك ـ بەك ئامراق ئىكەن. ھەركۈنى ئاخشىمى بېلىق بىلەن ئاي ئۇچرىشىپ ھال ـ ئەھۋال سورىشىدىكەن.

ياخشىمۇسىز، بېلىقجان
ياخشىمۇسىز ئاي ئاداش

تېپتىنچ جىمىرلاپ تۇرغان سۇپسۇزۇك كۆلدىكى بېلىق ئاي بىلەن گەپلەشسە گېپى تۇگىمەيدىكەن:

— قەدىرلىكىم ئاي، بۇگۈن بىزنىڭ بۇ يەرگە بىر يېڭى ئاتاغلىق ساياھەتچى دوست كەلدى.

— بۇ يىل باھار ھەر يىلقىدىن بالدۇر كەلدى. مەن ئۇچۇپ چۈشكەن شاپتۇل بەرگىلىرىگە شېئىرلار يازدىم!

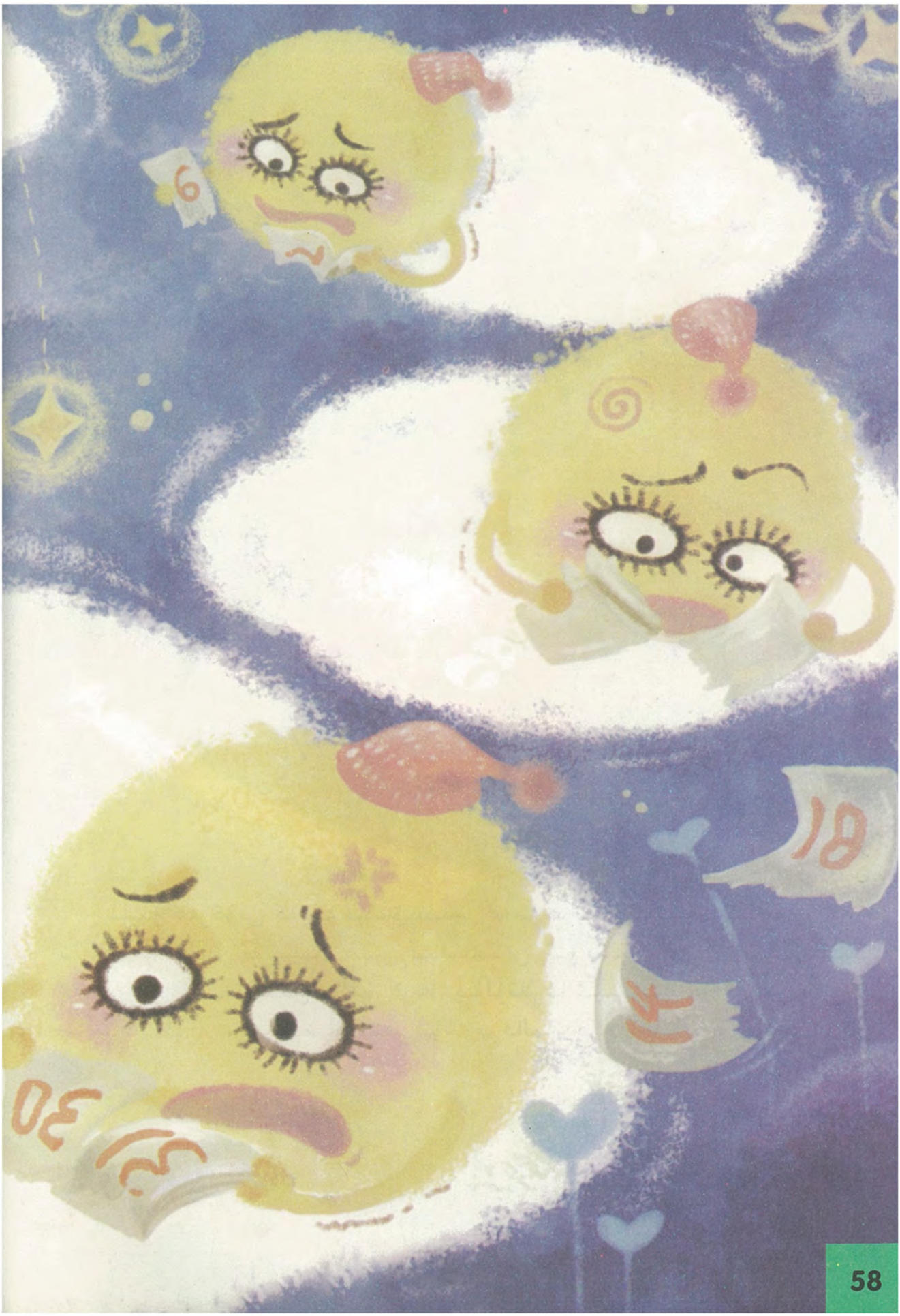
— بەزىدە سىزگە ھەۋەس قىلىپ قالىمەن. چۈنكى سىز ئېگىز ئاسمانىدا تۇرۇپ نۇرغۇن قىزىقارلىق ئىشلارنى كۆرەلەيسىز ئەمەسمۇ...

ئايمۇ ھەركۈنى كەچتە بېلىق بىلەن ھەمراھ بولالىغانلىقى ئۈچۈن ئۆزىنى ئىنتايىن بەختلىك ھېس قىلىدىكەن. ئۇ بېلىقتىن ئاڭلىغان گەپلىرىنى كائىناتتىكى يۇلتۇزلارغا، بۇلۇتلارغا ئېيتىپ بېرىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن، ھېچكىمنىڭ ئىچى پۈشۈپ قالمايدىكەن.

بىراق، يېقىندىن بۇيان ئاي ئۇدا بىرنەچچە كۈنگىچە بېلىقنىڭ قارىسىنى كۆرەلمەپتۇ.

ئەجەبا، بىرەر ئىش بولۇپ قالمىغاندۇ ـ ھە؟

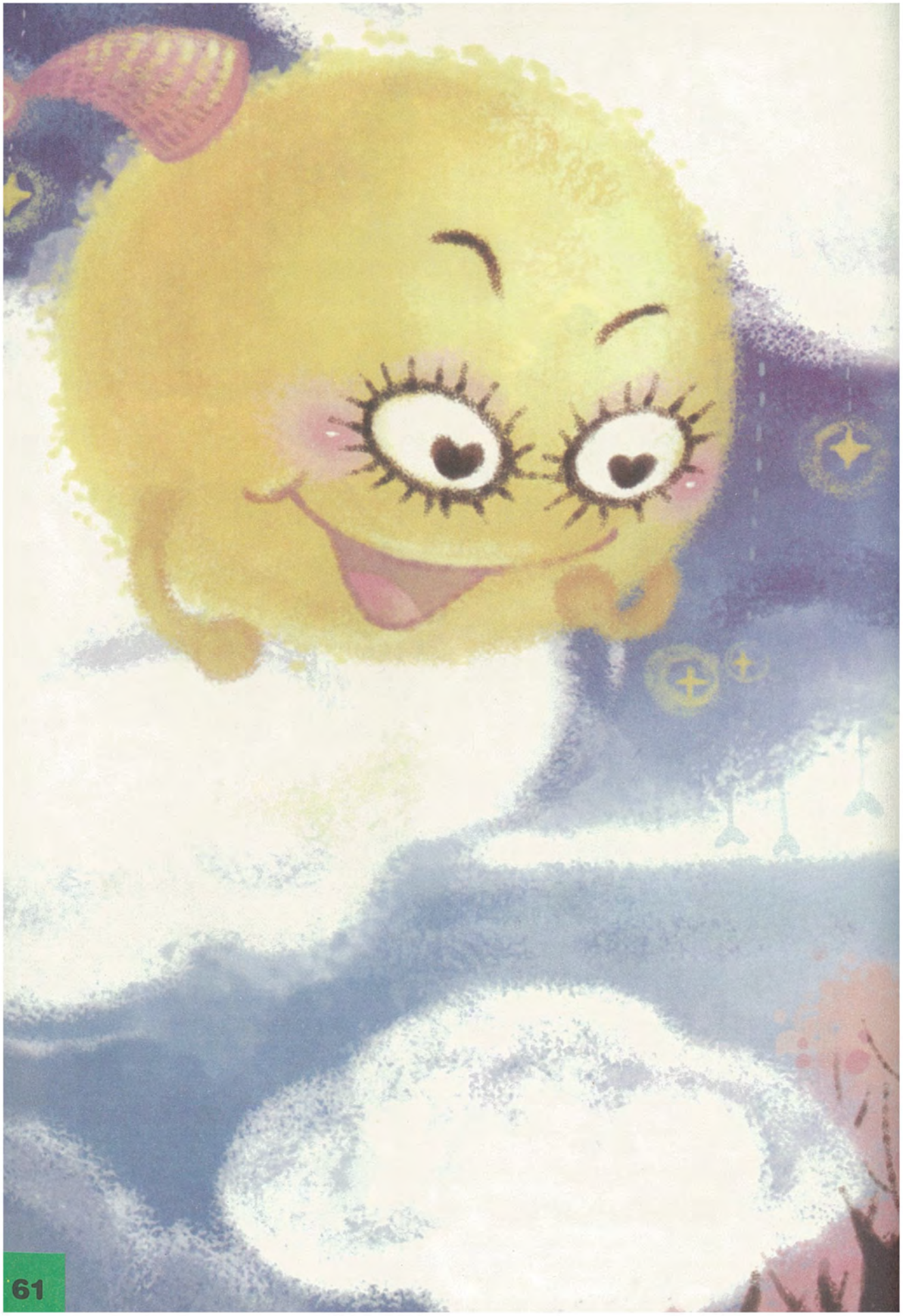
ئاي ھەر كۈنى كۆلگە قاراۋېرىپ كۆڭلىگە ئەنسىزچىلىك چۈشۈپ قاپتۇ.

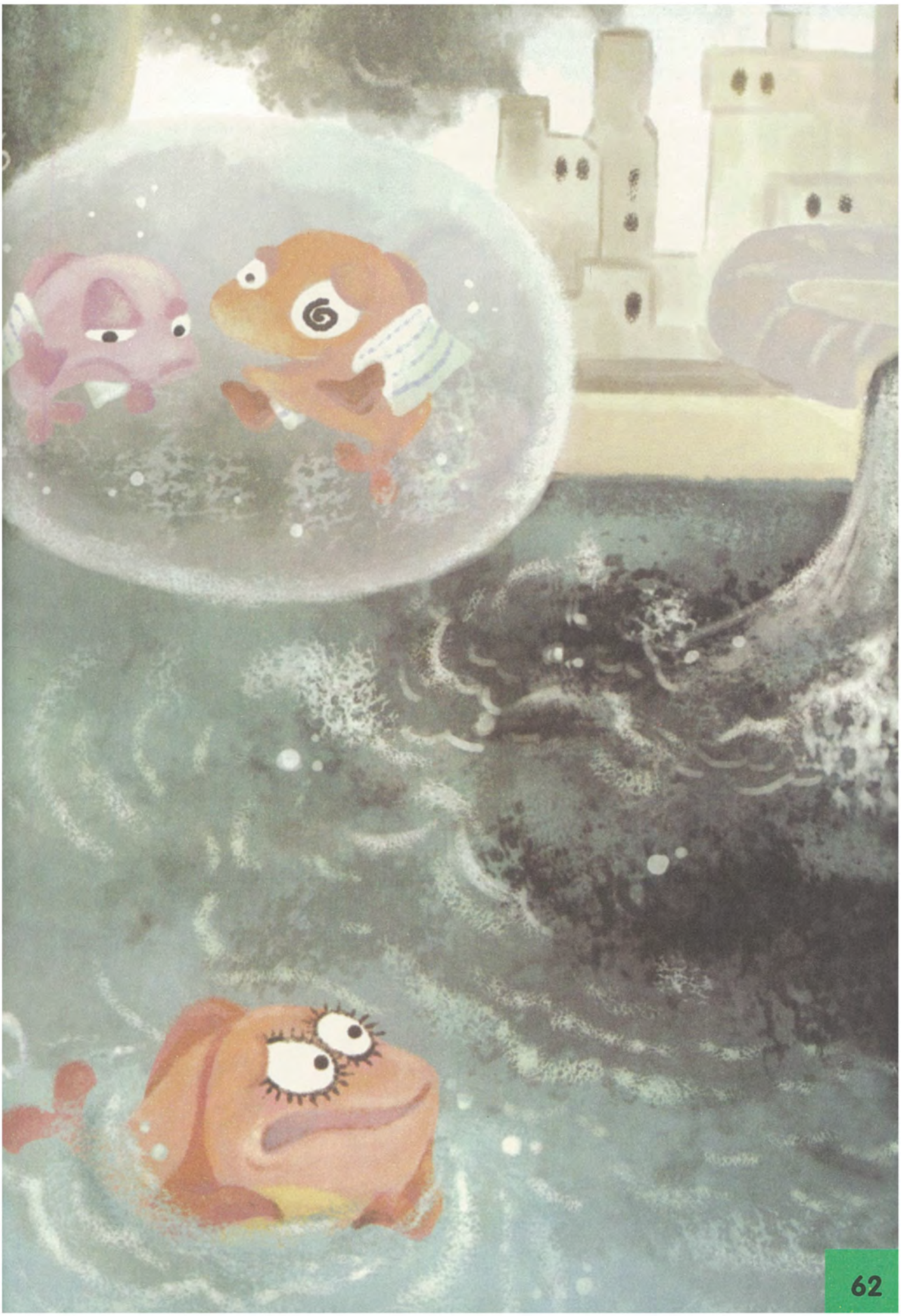

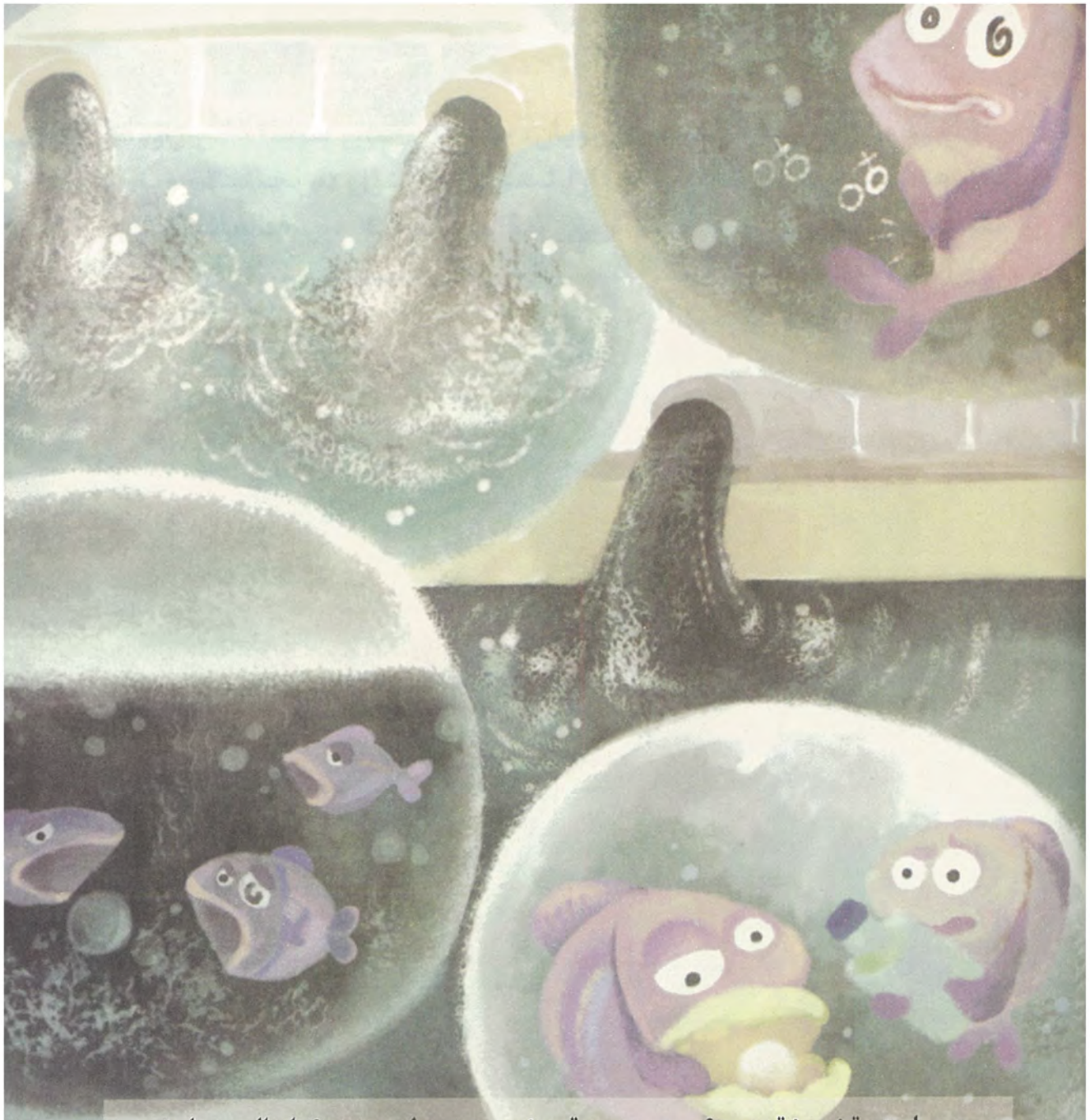

ئاي بىركۈنى تۈيۈقسىز زۇمرەت كۆلدە ئۆزىگە تونۇش بېلىقنى كۆرۈپ قاپتۇ. ئۇ خۇشاللىقىدىن:

ــ بېلىقجان، قەدىرلىكىم بېلىقجان! سىزنى كۆرگۈم كېلىپ ئۆلەي دەپ قالدىمغۇ! يېشىل كۆلدىن ئايرىلىپ نېمىشقا زۇمرەت كۆلگە كېلىۋالدىڭىز؟ ــ دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ.

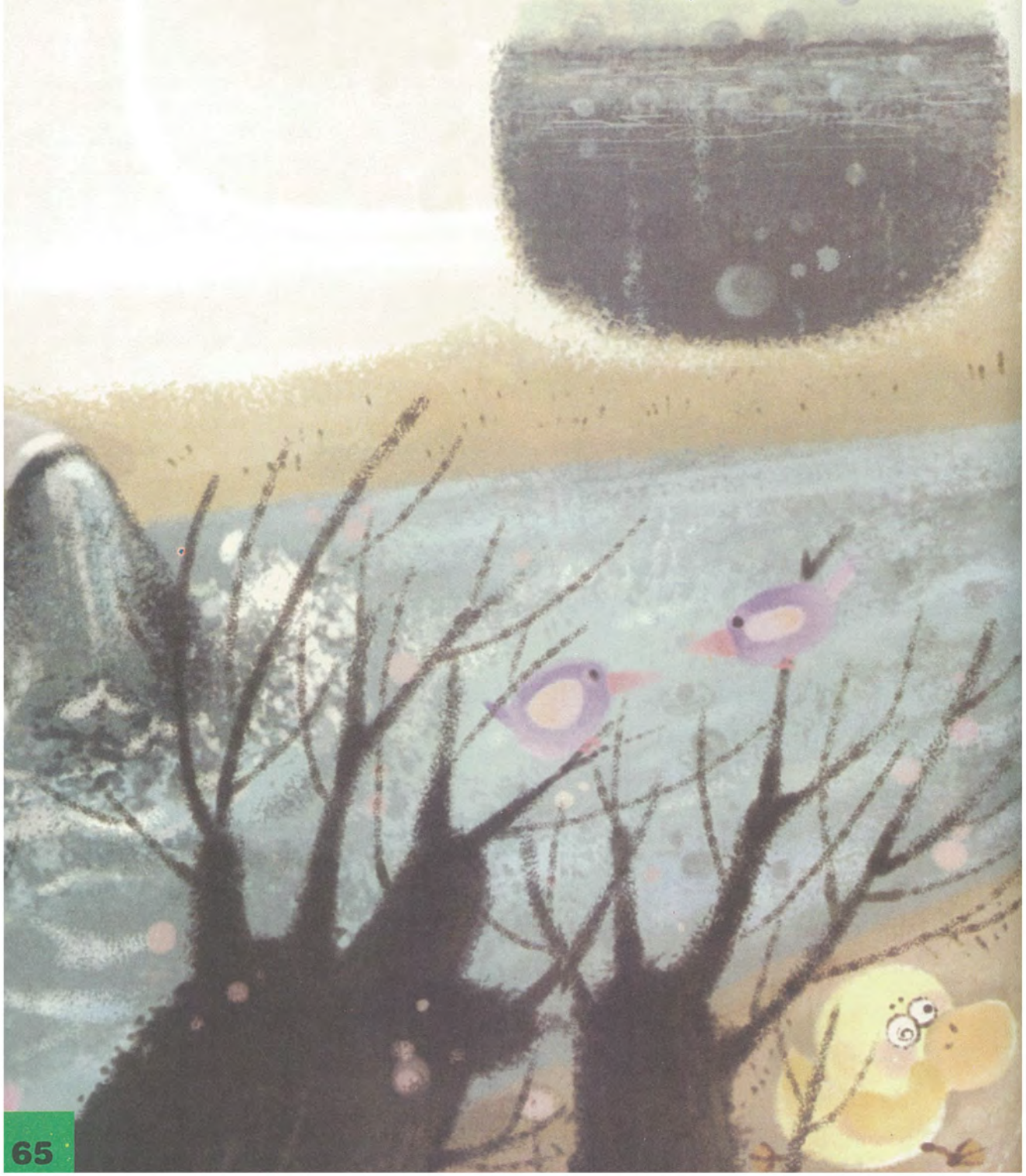

بېلىق قۇيرۇقىنى ئويناتقۇ قويۇپ، چىرايىدىن ئامالسىزلىقىنى بىلدۈرۈپ دەپتۇ:

ــ ھەي، يېشىل كۆلدە تۇرۇشقا بولماي قالدى! يېشىل كۆلنىڭ چېتىگە سېلىنغان زاۋۇت ھەركۈنى كۆپ مىقدارداكى قاپقارا سۇنى كۆلگە قويۇۋەتكەچكە، سۇدىن سېسىق پۇراق چىقىپ كەتتى. يېشىل كۆلدىكى سۇ ئوتلىرىمۇ سېسىپ كەتتى، بىز يېگۈدەك يېڭى ئوزۇق تاپالماي قالدۇق. مەنمۇ كۆپچىلىككە ئوخشاش ئاغرىپ كەتتىم. ئاخىرى، ھېچ ئامال قىلالماي بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلدۇق.

بۇنى ئاڭلاپ ئاي يېقىندىن بۇيان، يېشىل كۆل بويىدىكى زاۋۇت-
تىن ھەمىشە چىقىپ تۇرغان قاپقارا ئىسنىڭ شاپتۇل دەرىخىنىڭ يوپۇر-
ماقلىرىنى قۇرۇتۇپ، چېچەكلىرىنى تۆكۈپ بولايلا دەپ قالغانلىقىنى،
كۆل سۈيىنمۇ قاپقارا قىلىۋېتىپ، يەنە تېخى سېسىق پۇراق تارقىتى-
ۋاتقانلىقىنى يادىغا ئاپتۇ.

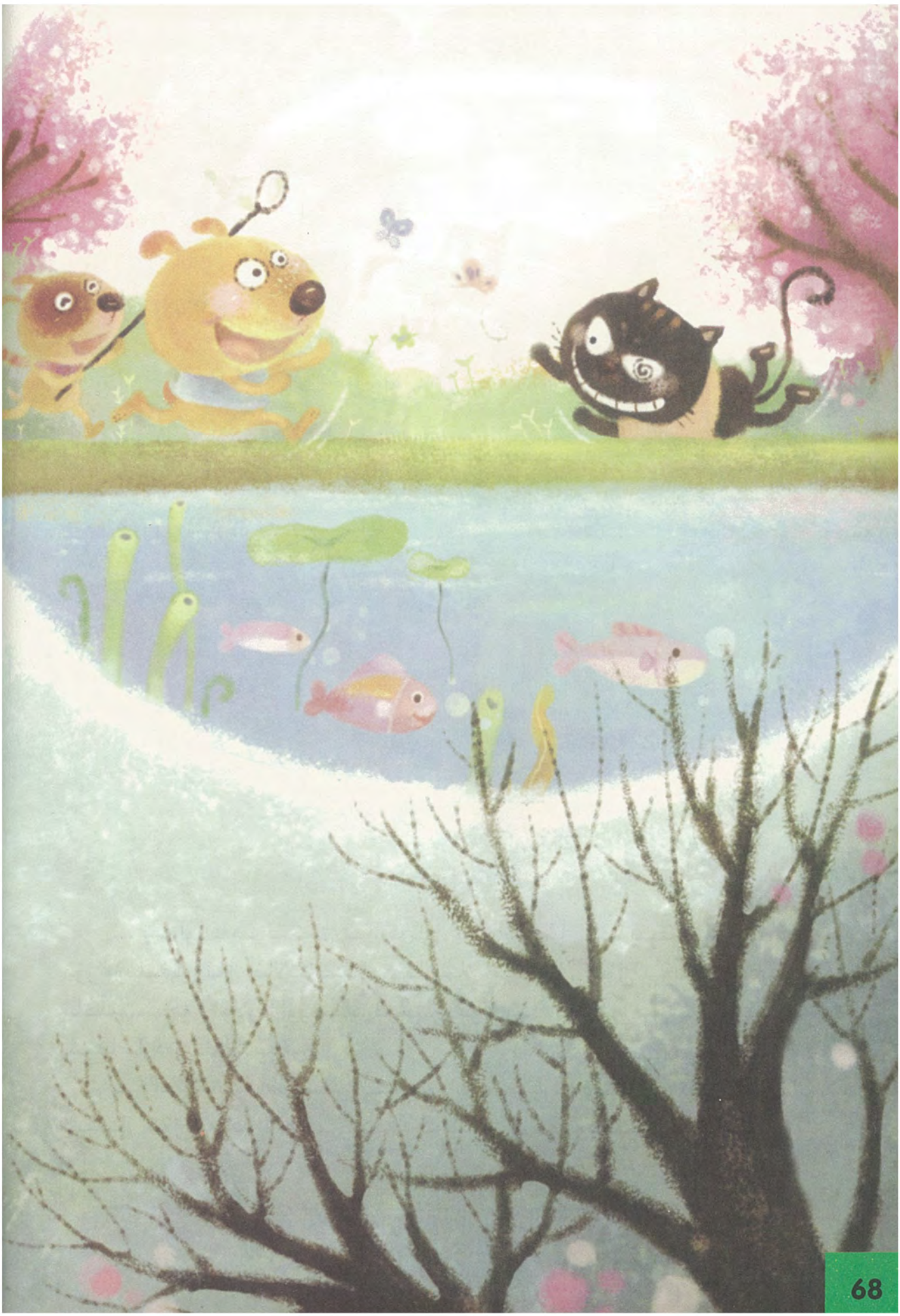

— براق قەدىرلىكىم بېلىقجان، — دەپتۇ ئاي، — يېقىندىن بۇيان نۇرغۇنلىغان ئاق خالات كىيگەن ئالىملار يېشىل كۆل بويىغا كەلدى. ئاخلىشىمچە، ئۇلار زاۋۇتنىڭ ئىس ۋە بۇلغىما سۈيىنى بىر تەرەپ قىلىشىغا ياردەم بېرىدىكەن.

— راست شۇنداقمىدۇ؟ — سوراپتۇ بېلىق، — ئۇنداق بولسا، يېشىل كۆل يەنىلا ئىلگىرىكىگە ئوخشاش سۈزۈكلىكىگە ئۆزگىرەر-مۇ؟

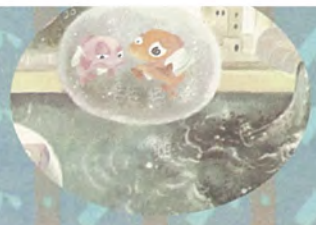
— چوقۇم شۇنداق بولىدۇ، — دەپتۇ ئاي بېشىنى لىڭشىتىپ.

بېلىق يېشىل كۆل تەرەپكە قاراپتۇ. قارىغانسېرى كۆزلىرىگە ئۇ-
مىدلىك مەنزىرىلەر كۆرۈنۈپتۇ.

سۇ توختاپ قاپتۇ، قانداق قىلىمىز؟

بالىلاردا ھايۋانلارغا نىسبەتەن ھېسداشلىقنى يېتىلدۈرۈشتە، ئائىلە باشلىقلىرىنىڭ بالىلىرىنى بۇلغانغان سۇدا بېقىلىۋاتقان بېلىقلار بار جايغا باشلاپ ئاپارمايلا، باغچىلاردىكى پاكىز سۇدا پىلتىڭلاپ ئۈزۈپ يۈرگەن بېلىقلار بار جايغا باشلاپ ئاپىرىپ، شۇ ئارقىلىق ئىجابىي تەربىيە بېرىشنى تەۋسىيە قىلىمىز. ئەگەر تۇرمۇشىمىزدا بۇلغانغان سۇ مەنبەلىرىنى بايقىغان بولساق، مۇۋاپىق ۋاقىتتا بالىلارغا سۇنى بۇلغاشتىن كېلىپ چىقىدىغان زىيان ـ زەخمەتلەرنى ھېس قىلدۇرىدىغان تەربىيەلەرنى ئېلىپ بېرىشىمىز كېرەك.

بۇ يەردە بىز «سۇ توختاپ قاپتۇ، قانداق قىلىمىز» دېگەن پائالىيەت ئارقىلىق، بالىلارنىڭ سۇ بايلىقىغا بولغان دىققەت ئېتىبارىنى قوزغاشنى مەقسەت قىلىمىز.

پائالىيەتنىڭ مەقسىتى .....

1. بالىلارغا سۇ بايلىقىنىڭ مۇھىملىقىنى ئۆز ئەمەلىيىتىدە ھېس قىلدۇرۇش.
2. بالىلاردا سۇ بايلىقىنى ئاسراش شۇنداقلا سۇنى تېجەپ ئىشلىتىشتەك ياخشى ئادەتنى يېتىلدۈرۈش.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

سۇ جۇمىكىنى ۋاقتىنچە ئېتىپ قويىمىز.

پائالىيەت جەريانى .....

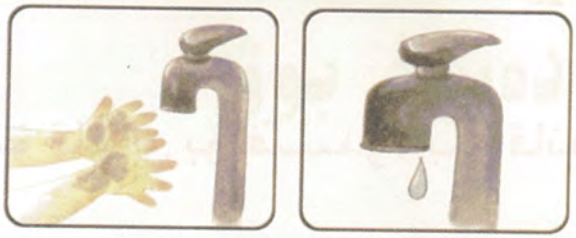

1. بالىلارنى سىرتتا كىيىم ۋە قولىنىڭ پاسكىنا بولۇپ كېتىشى بىلەن كارىمىز بولمايلا ئويناتتىمىز.

2. قايتىپ كىرىپ قولىنى يۇيماقچى بولغاندا تۇرۇبىدا سۇ يوقلۇقىنى بىلدۈرىمىز.

3. بالىلارغا سۇ يوق بولسا قانداق قىلايسىزلىقلار بولىدىغانلىقىنى، يەنى پاسكىنا قولىنى يۇيۇۋاتقاندا سۇ ئىچىۋاتقاندا، تاماق ئېتىۋاتقاندا ۋە كىيىملىرىنى يۇيۇۋاتقاندا سۇ يوقلۇقىنى شەخسەن ھېس قىلدۇرىمىز.

4. سۇ جۇمكىنى تۇيدۇرماي ئېچىپ قويىمىز، سۇ بولغاندا سۇ قاينىتىش، تاماق ئېتىش، كىر يۇيۇش ۋە قوللىرىنى پاكىز يۇيۇشنىڭ قانچىلىك قولايلىق بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرىمىز.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

پائالىيەت ئارقىلىق، بالىلار سۇنىڭ بىز ئۈچۈن قانچىلىك مۇھىملىقىنى بىلىۋالالايدۇ، سۇنى تېجەپ ئىشلىتىش، سۇ بايلىقىنى ئاسراشتەك ياخشى ئادەتنى يېتىلدۈرەلەيدۇ.

سۇ قانداق بۇلغىنىدۇ؟ بىز قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟

كىچىك دوست، سۇنىڭ قانداق بۇلغىنىپ قالىدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟

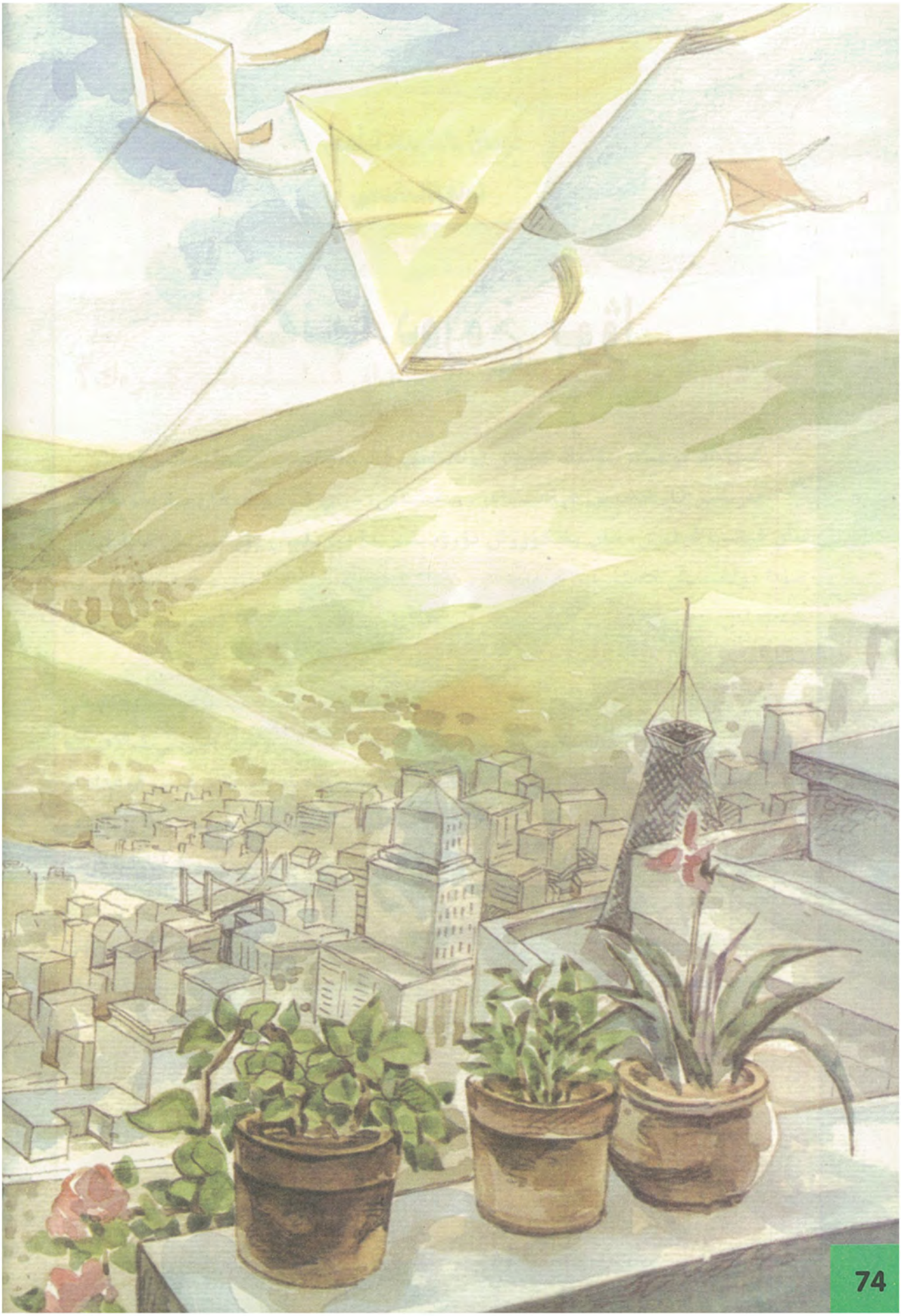
بەزىبىر تاساددىپىي ھادىسىلەر، مەسىلەن، ماي توشۇيدىغان پاراخوتلاردىن ماي ئېقىپ قېلىش، ماي يەتكۈزۈش تۇرۇبىلىرىدا يېرىلىش يۈز بېرىش قاتارلىقلار سۇدا بۇلغىنىش كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. كىشىلەرنىڭ ناچار ئىش ـ ھەرىكەتلىرى، مەسىلەن، دەريالارغا كېرەكسىز سۇنى چىقىرىۋېتىش، سۇغا ئەخلەت تۆكۈش قاتارلىقلارمۇ ئوخشاشلا سۇدا بۇلغىنىش كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

سۇ ــ ئىنسان ھاياتىدا كەم بولسا بولمايدىغان ماددا، يەر شارىدا پايدىلانغىلى بولىدىغان تاتلىق سۇ مەنبەسى ناھايىتى چەكلىك. شۇڭا، سۇنى ئالاھىدە قەدىرلىشىمىز كېرەك. ئەگەر سۇنى تېجەپ ئىشلىتىشكە ۋە سۇ بايلىقىنى قوغداشقا ئەھمىيەت بەرمىسەك، سۇ بايلىقىنىڭ كەم بولۇشى كېلىپ چىقىدۇ. بىز ئادەتتە ئىچىدىغان، ئىشلىتىدىغان يەنە دېھقانچىلىققا ئىشلىتىدىغان سۇ قاتارلىقلارمۇ ئىنتايىن جىددىي ھالەتتە بولۇپ قالىدۇ.

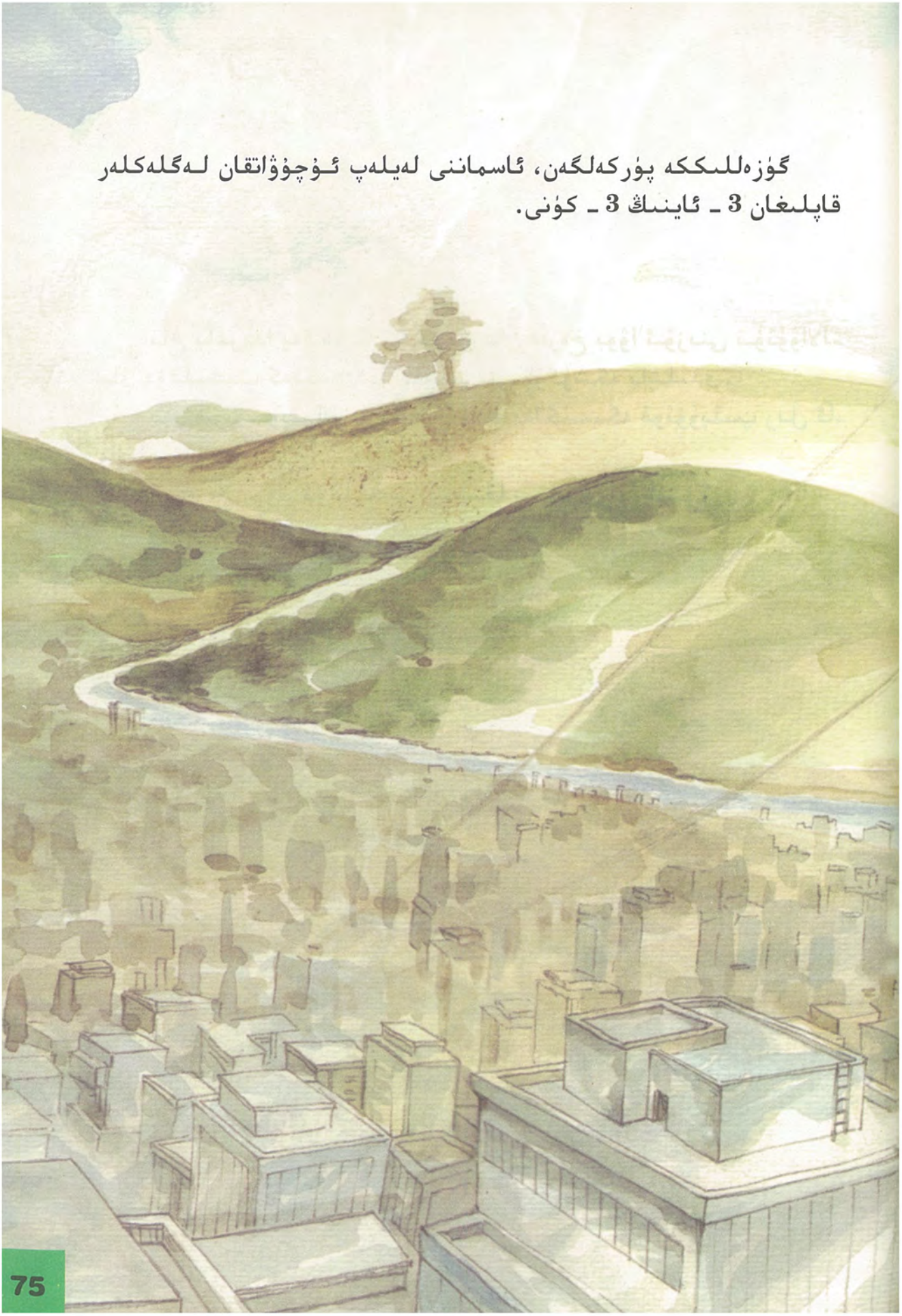
كىچىك دوست، سىز چوقۇم ئۆزىڭىزدىن، كىچىك ئىشلاردىن باشلاپ سۇنى تېجەپ ئىشلىتىڭ. سۇغا قالايمىقان نەرسە تاشلىماڭ، سۇ بايلىقىنى بۇلغايدىغان ھەرقانداق ئىشنى توسۇڭ!

تەنها دەرەخ بوۆا

گۈزەللىككە پۈركەلگەن، ئاسماننى لەيلەپ ئۇچۇۋاتقان لەگلەكلەر قاپلىغان 3 ـ ئاينىڭ 3 ـ كۈنى.

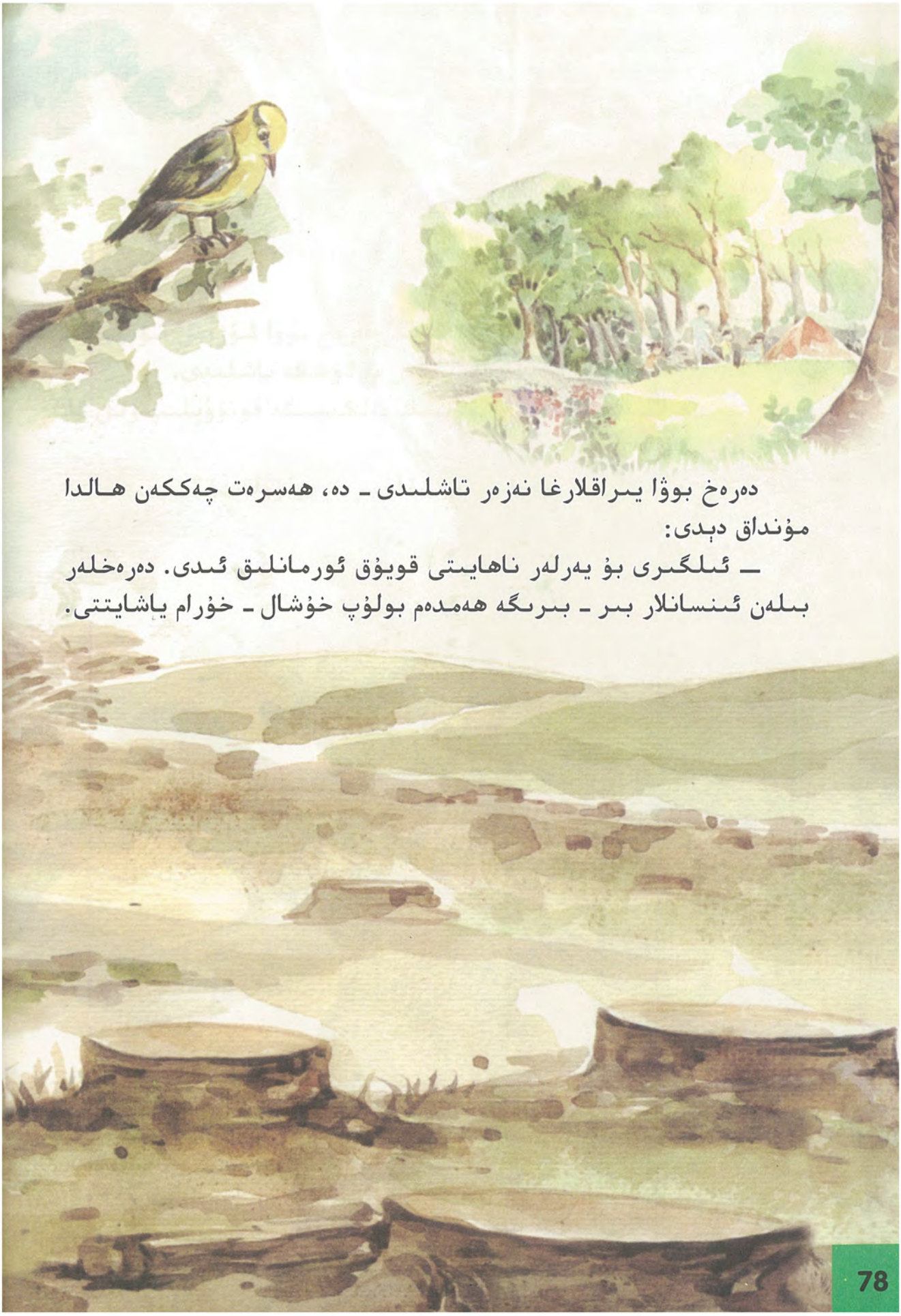
تاغ باغىدا يەككە - يېگانە تۇرغان دەرەخ بوۋا ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي دۇغلىشىپ كەتكەن كۆز ياشلىرىنى تۆكۈشكە باشلىدى.

بىر سوپىسوپىياق دەرەخ بوۋىنىڭ يەلكىسىگە قونۇۋېلىپ زىل ئاۋازدا سورىدى:

— دەرەخ بوۋا، كۆڭلىڭىز نېمىشقا يېرىم بولۇۋاتىدۇ؟

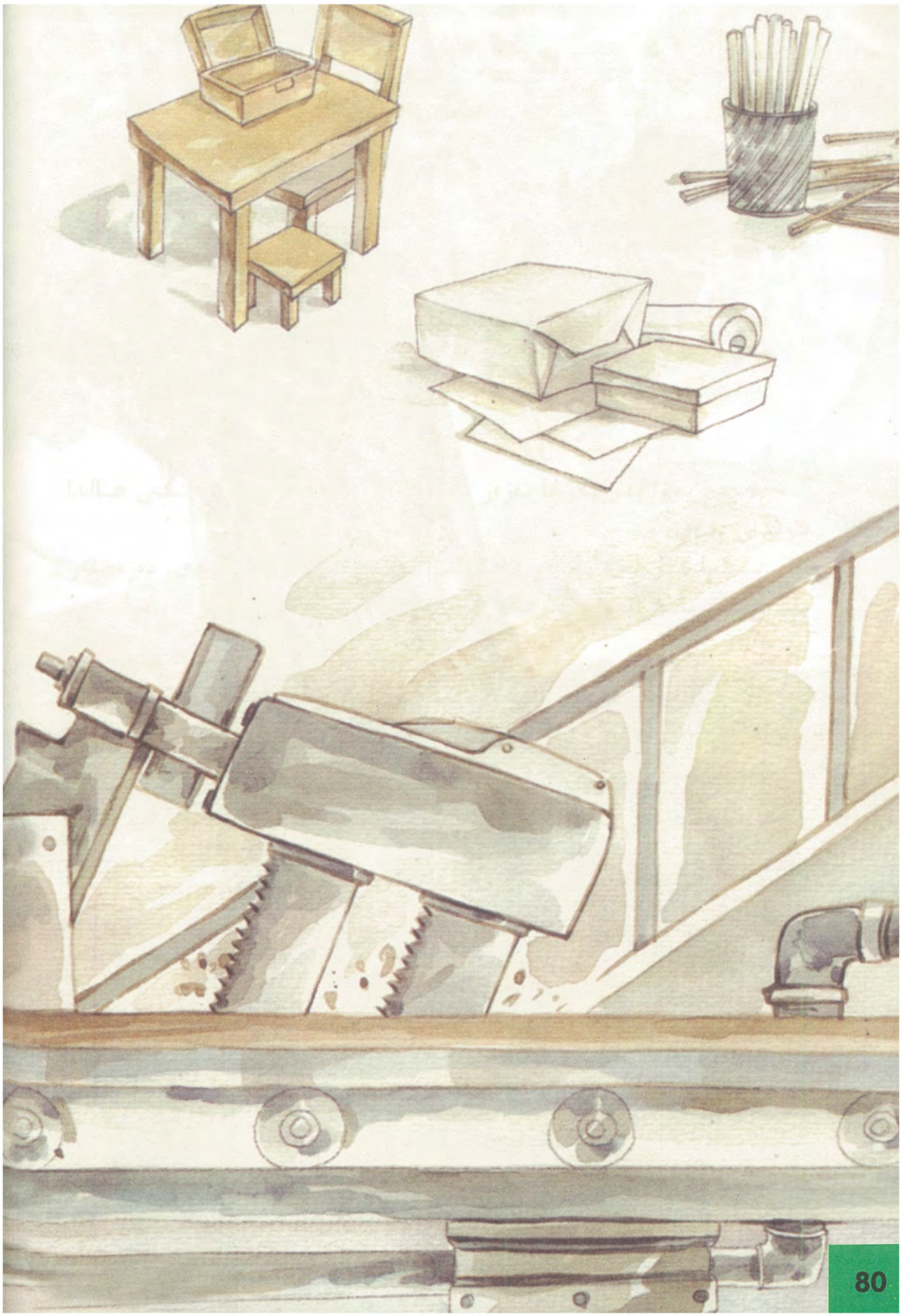

دەرەخ بوۋا يىراقلارغا نەزەر تاشلىدى ـ دە، ھەسرەت چەككەن ھالدا مۇنداق دېدى:

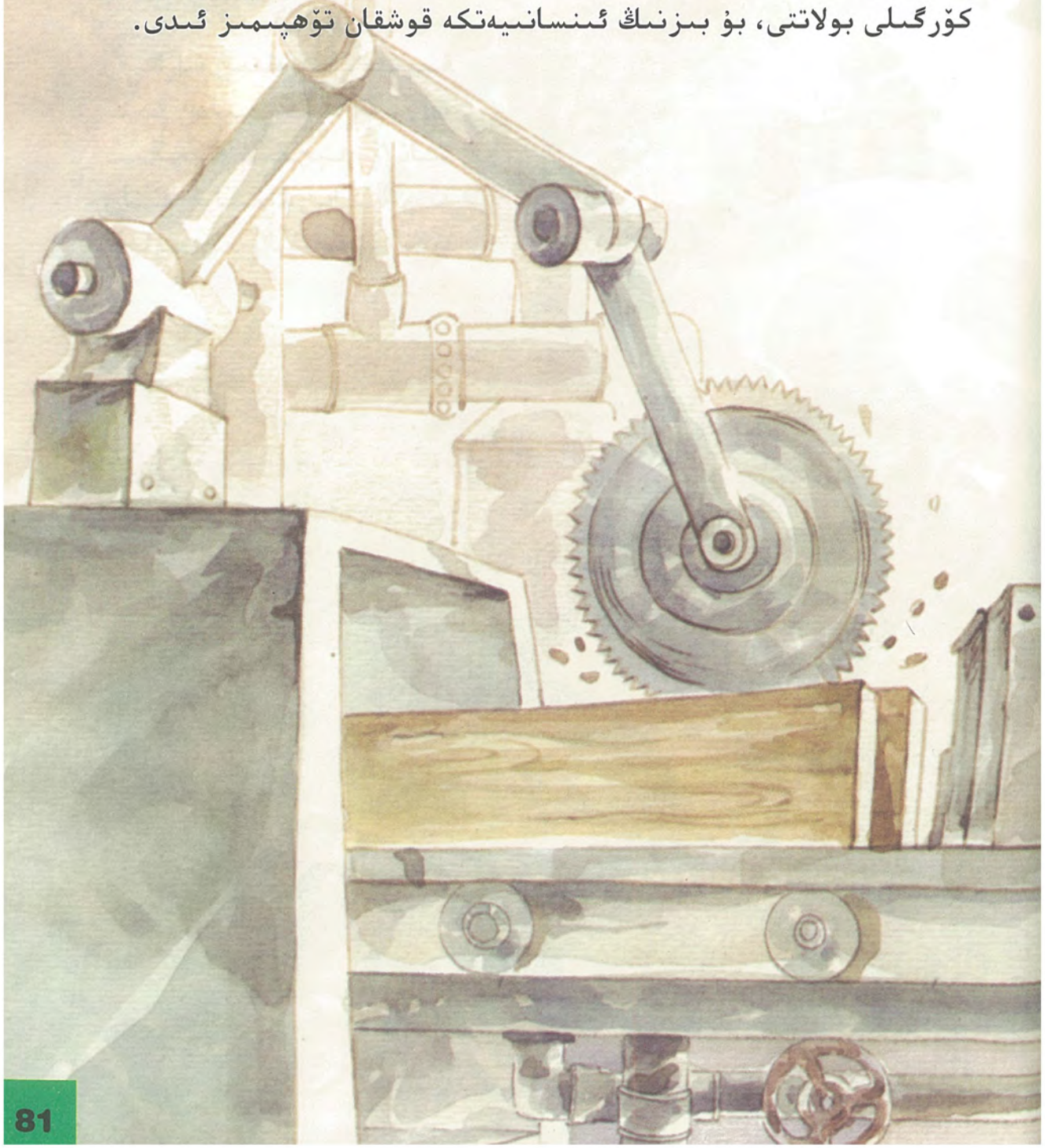
ــ ئىلگىرى بۇ يەرلەر ناھايىتى قويۇق ئورمانلىق ئىدى. دەرەخلەر بىلەن ئىنسانلار بىر ـ بىرىگە ھەمدەم بولۇپ خۇشال ـ خۇرام ياشايتتى.

كىشىلەر دەرەخ تىكەتتى، چوڭ بولۇپ يېتىلگەن دەرەخلەرنى كېسەتتى. كەسكەن دەرەخلەرنى زاۋۇتلارغا ئاپىرىپ تىلىپ، ئىش قوشۇپ بەزىلىرىنى قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرى قىلاتتى، بەزىلىرىدىن ھەر خىل، ھەر تۈرلۈك ئۆي جاھازلىرى ياسايتتى، يەنە بەزىلىرىدىن قەغەز چىقىراتتى...

ئىنسانلار تۇرمۇشىنىڭ ھەممىلا يېرىدە دەل ـ دەرەخ، ياغاچنى كۆرگىلى بولاتتى، بۇ بىزنىڭ ئىنسانىيەتكە قوشقان تۆھپىمىز ئىدى.

دەرەخ بوۋا ئىپتىخارلىق بىلەن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— ئۇنىڭدىن باشقا دەل - دەرەخلەر «ئوكسىگېن ئىشلەپچىقىرىدىغان تەبىئىي زاۋۇت» بولۇپ ئىنسانلار ھەر سائەت، ھەرمىنۇتتا ئوكسىگېندىن نەپەس ئېلىپ، كاربون (Ⅳ) ئوكسىدنى چىقىرىدۇ، ياپيېشىل يوپۇرماقلار بولسا توختاۋسىز كاربون (Ⅳ) ئوكسىدنى سۈمۈرۈپ، ئوكسىگېننى چىقىرىدۇ. ئەزەلدىن تارتىپ دەل - دەرەخلەر بىلەن ئىنسانلار ھېچكىم ھېچكىمدىن ئايرىلالمايدىغان ياخشى دوستلاردىن بولۇپ كەتكەن.

ــ كىچىك كۆچەتلەرنىڭ چوڭ دەرەخ بولۇشى ئۈچۈن نەچچە يىل ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ ئۇزاقراق ۋاقىت كېتىدۇ، ــ دەرەخ بوۋا ئۇلۇغ - كىچىك تىنىۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى، ــ ئەمما، دەل - دەرەخلەرنى قالايمىقان كېسىدىغان ھېلىقى كىشىلەر دەرەخ كېسىشنىلا بىلىدۇكى، دەرەخ تىكىشنى ئەسلا بىلمەيدۇ، يەنە بەزىلىرى كۆچەتلەرنىڭ ئاينىپ چوڭ دەرەخ بولۇشىنى كۈتۈپ تۇرالماي كېسىۋېرىدۇ. قاراڭا ماۋۇ تاغقا، ھېچقانچە دەرەخ قالمىدى.

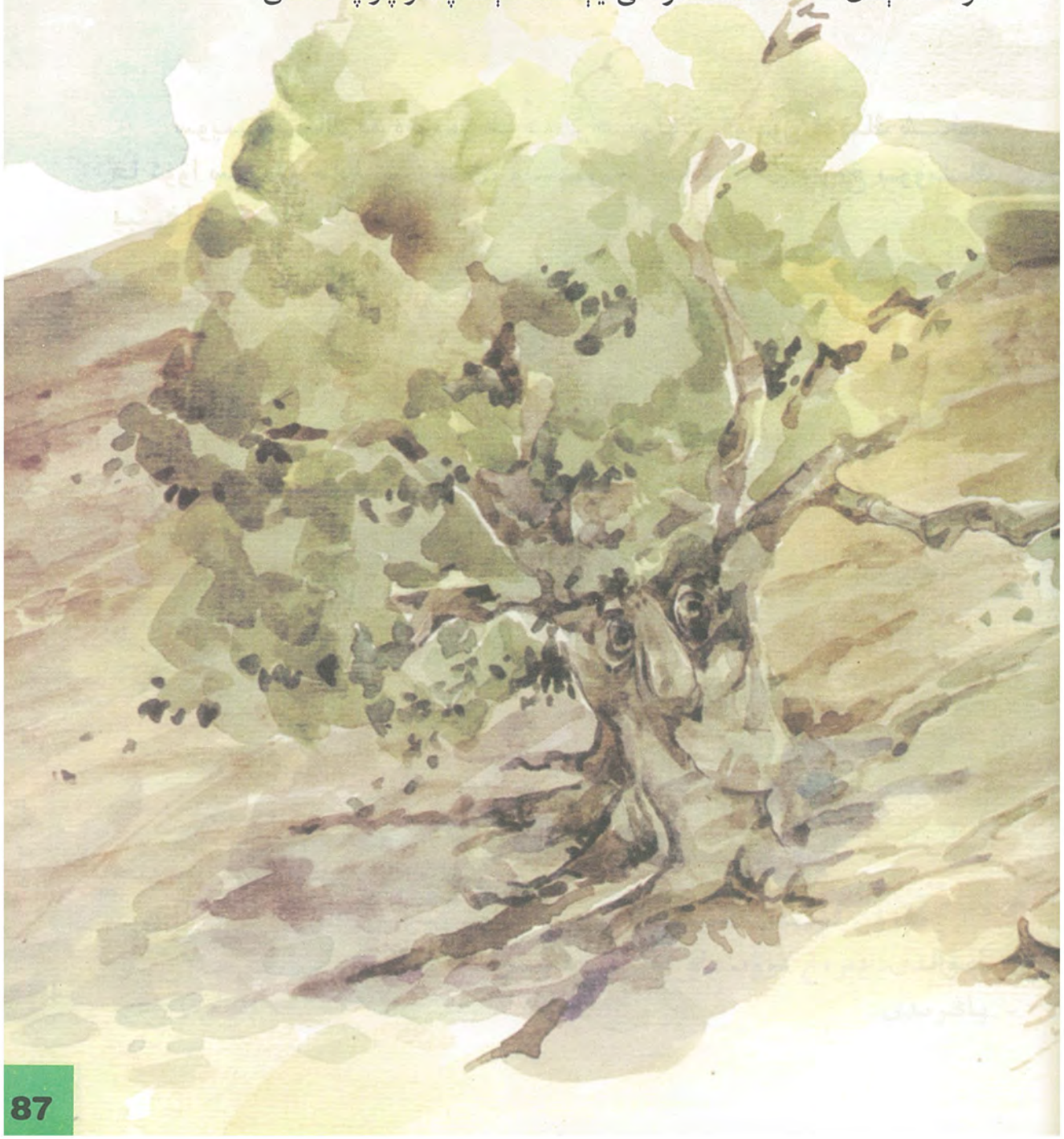
ــ ئەگەر دەرەخلەر داۋاملىق قالايمىقان كېسىلىۋەرسە قانداق بولۇپ كېتىدۇ، ــ سورىدى سوپىسوپىياك.

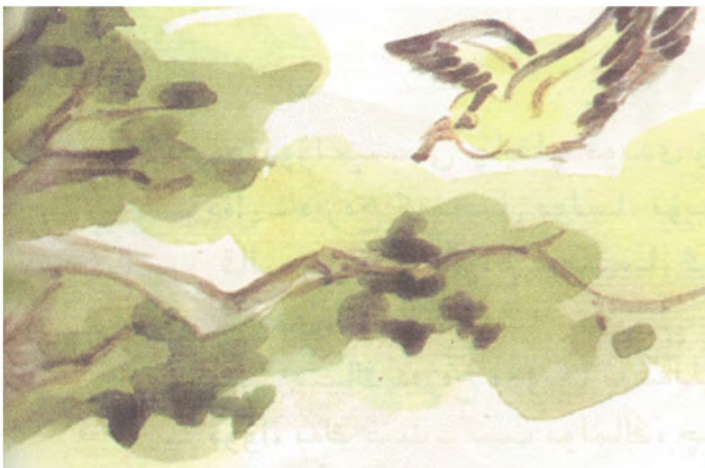
دەرەخ بوۋا بېشىنى چايقاپ قويدى ۋە:

ــ دەل ـ دەرەخ كەمچىل بولسا، تۆپراق سۈنى ساقلاپ قېلىشقا ئا-
مالسىز قالىدۇ، دەل ـ دەرەخ بولمىسا، ئىنسانلار شاد ـ خۇرام ياشىيال-
مايدۇ، ــ دېدى.

سوپىسوپىياك دەرەخ بوۋىغا تەسەللى بېرىپ:

ــ بوۋا، بەك تىت ـ تىت بولماك، چوقۇم بىر ئامال تېپىلىپ قال-
دۇ، ــ دېدى ـ دە، قاناتلىرىنى يېنىك قېقىپ ئۇچۇپ كەتتى.

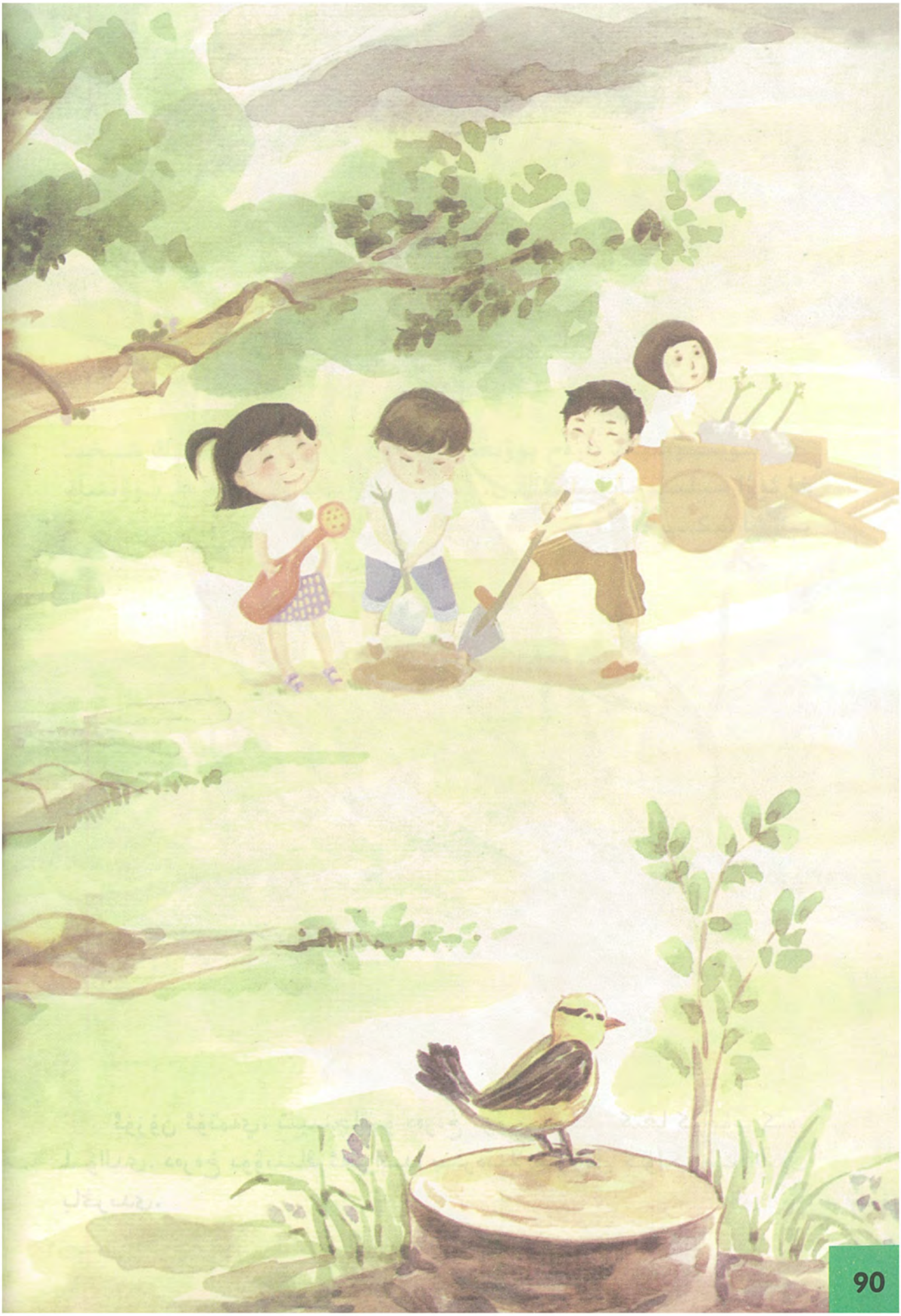

سوپىسوپىياك دەرەخ بوۋىغا ھەمراھ بولۇش ئۈچۈن ئۇنىڭ شېخىغا ئۇۋا سېلىپ جايلىشۋالدى، ۋېستېرىيە چاتقىلىنى دەرەخ بوۋىنىڭ يېنىغا تىكىپ قويدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي، تىينچاقمۇ دەرەخ بوۋىنىڭ كاۋىكىغا كۆچۈپ كىـ
لىۋالدى. دەرەخ بوۋىنىڭ ئەتراپىدا بىردىنلا خۇشال كۈلكە سادالىرى
ياڭرىدى.

كۈنلەر بىرىنى بىرى قوغلىشىپ ئۆتۈۋەردى. سوپىسوپىياخنىڭ بالىلىرى چوڭ بولدى، ۋېستىبرىيە چاتقىلى توپ ـ توپ چىرايلىق گۈل ئاچتى. شۇنداقتىمۇ دەرەخ بوۋا بەزىدە تاپتاقىر بولۇپ قالغان تاغقا قاراپ يەنە ھەسرەت چېكەتتى. بىر توپ بالىلار تاغقا كېلىپ كۆچەت تىكىپ، سۇغرىپ پەرۋىش قىلغان ئاشۇ كۈن كەلگەن چاغدىلا، دەرەخ بوۋىنىڭ چىرايىدا كۈلكە جىلۋىلەندى.

سوپىسوپىياك بارا ـ بارا يوغىناۋاتقان كۆچەتلەرنى كۆرۈپ خۇشال بولغان هالدا دەرەخ بوۋىغا قاراپ:

ــ دەرەخ بوۋا، قاراڭا، ئىنسانلار يەنىلا دەل ـ دەرەخلەرنىڭ ياخشى دوستى ئىكەن! ــ دېدى.

ــ شۇنداق، شۇنداق ئىكەن، ــ دېدى دەرەخ بوۋا تاتلىق كۈلۈپ.

ئەتراپىمىزدا كۆكۈلمەيدانىنى كۆپەيتەيلى

پائالىيەتنىڭ مەقسىتى .....

بالىلارغا مۇئەييەن مۇھىت ئاسراش بىلىملىرىنى ئىگىلىتىش، كۆكەرتىلگەن جايلارغا بۈزغۇنچىلىق قىلىشنىڭ زىيىنىنى بىلدۈرۈش، ئادەم بىلەن تەبىئەتنىڭ ماس ھالدا ئورتاق بىللە تۇرۇش قانۇنىيىتىنى بىلدۈرۈش.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

گۈزەل ھەم چوڭ ئورمانلىقنىڭ رەسىمى، قالايمىقان كېسىلگەن دەل ـ دەرەخلەرنىڭ رەسمى، كۆكەرتىلگەن جايلارنى بۈزۈۋېتىش كەلتۈرۈپ چىقارغان يامان ئاقىۋەتلەرنىڭ مىساللىرى

پائالىيەت جەريانى .....

1. ئاتا ـ ئانىلار بالىلىرى بىلەن بىرلىكتە دەل ـ دەرەخلەر-نىڭ ئىشلىتىلىدىغان ئورۇننى سۆزلەيدۇ.

2. گۈزەل ھەم چوڭ ئورمانلىقنىڭ رەسىمىنى كۆر-سىتىپ، ھېكايە سۆزلەش ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ تۇرۇپ، بالىلارغا ئورمانلىقنىڭ گۈزەللىكىنى ھېس قىلدۇرىدۇ.

3. قالايمىقان دەرەخ كېسىش كەلتۈرۈپ چە-قارغان ئېغىر ئاقىۋەتلەر رەسىمىنى كۆرسىتىپ بالىلارغا تەسىراتىنى سۆزلەتكۈزىدۇ.

4. تىلغا ئېلىنغان مىساللارغا بىرلەشتۈ-رۈپ كۆكەرتىلگەن جايلارغا بۈزغۇنچىلىق قە-لىشتىن كېلىپ چىققان ناچار ئاقىۋەتلەرنى سۆزلەپ بېرىدۇ.

5. بالىلارغا دەل ـ دەرەخلەرنى ئاڭلىق تۈردە ئاسراش، كۆچەت تىكىپ ئورمان بىنا قىلىش، مۇھىتنى كۆكەرتىش پائالىيىتى-گە ئاكتىپ قاتنىشىش بىلدۈرۈلىدۇ.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش .....

بالىلار ئىشنى ئۆزىدىن باشلاپ ئىشلەشكە، ئەتراپىدىكى دەل ـ دەرەخلەرنى ئاسراشقا يېتەك-لىنىدۇ.

بىر قېتىم ئىشلىتىلىدىغان چوكا، قەغەزلەرنى ئىشلىتىشنى ئازايتىش ئارقىلىق، بالىلاردا مۇھىت ئاسراش ئېڭى يېتىلدۈرىلىدۇ.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى .....

پائالىيەت ئارقىلىق بالىلار دەل ـ دەرەخلەرنىڭ ئىنسانلارغا نىسبەتەن مۇھىم رولىنى بىلە-ۋالالايدۇ. بالىلاردا يېشىللىقنى سۆيۈش، يېشىللىقنى ئاسراش كۆزقارىشىنى تۇرغۇزغىلى بولىدۇ. بالىلارنى ئەتراپىدىكى مەھەللە ـ رايونلاردىكى بالىلار بىلەن بىرلىكتە گۈل ـ گىياھ، ئوت ـ چۆپ-لەرنى ئاسراش، بىرلىكتە كۆكۈلمەيدان مەھەللە بەرپا قىلىش، كۆكۈلمەيدان ئىچىدە يېڭىچە تۈرمۇش كەچۈرۈشنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا رىغبەتلەندۈرگىلى بولىدۇ.

دەل ـ دەرەخلەر ئىنسانلارغا قانداق پايدا يەتكۈزىدۇ؟

كىچىك دوست، دەل ـ دەرەخلەرنىڭ ئىنسانلارغا قانداق پايدا يەتكۈزىدىغانلىقىنى بىلەمسىز؟

دەل ـ دەرەخلەر ئىنسانلارنىڭ ياخشى دوستى، ئالدى بىلەن، ئۇلار ئىنسانلارنى تۇرمۇش مەنبەسى ۋە قىممەت قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرى بىلەن تەمىن ئېتىدۇ. بىز ئىشلىتىۋاتقان ئۇستەل، ئورۇندۇق، كىتاب ئىشكابى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى دەل ـ دەرەخنى ئەسلىي ماتېرىيال قىلىپ ياسىلىدۇ. دەل ـ دەرەخلەر يەنە بىزنى ئۆي ياساشقا كېرەكلىك ياغاچ ماتېرىياللىرى بىلەن، تۆمۈر يولدىكى رېلىسنىڭ ئاستىغا ياتقۇزۇلىدىغان ياغاچ قاتارلىقلار بىلەن تەمىن ئېتىدۇ. ئىنسانلار ھەر سائەت، ھەر مىنۇتتا ئوكسىگېن بىلەن نەپەس ئېلىپ، كاربون (Ⅳ) ئوكسىدنى چىقىرىدۇ؛ دەرەخ يوپۇرماقلىرى بولسا توختاۋسىز كاربون (Ⅳ) ئوكسىدنى قوبۇل قىلىپ، ئوكسىگېننى چىقىرىدۇ ـ دە، ھاۋانى ساپلاشتۇرىدۇ.

دەل ـ دەرەخلەر ئېكولوگىيەلىك مۇھىتنى قوغداش، تەڭپۇڭلاشتۇرۇشتىمۇ ئىنتايىن مۇھىم رول ئويناىدۇ. ھازىر، بەزىلەرنىڭ دەل ـ دەرەخلەرنى قالايمىقان كېسىشى تۈپەيلىدىن ئېكولوگىيەلىك مۇھىت ئېغىر دەرىجىدە بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراۋاتىدۇ. ئەگەر داۋاملىق مۇشۇنداق بولۇۋەرسە، تۇپراقنىڭ قۇملىشىش دەرىجىسى ئېغىرلىشىدۇ. قۇملۇقنىڭ كۆلىمى كېڭىيىپ، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى ئازىيىپ كېتىدۇ ـ دە، مۇھىتقا نىسبەتەن ئېغىر ئاقىۋەتلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

ئانسىز قالغان زىبىرا

«ئانىلار بايرىمى» يېتىپ كەلدى. ياۋايى ھايۋانات باغچىسىغا رەڭلىك پانۇسلار ئېسىلىپ كۆڭۈل ئېچىش يىغىلىشى باشلىناي دەپ قالدى. قارىغىلار! ئانا ئېيىق بالىسىنى باغرىغا بېسىپ، كېنگۇرۇ بوۋىدىن قوينىغا سېلىپ خۇشال - خۇرام يېتىپ كەلدى.

ئانا توشقان بۆجەنىنى يېتىلەپ، ئۆردەك ئانا بىر توپ بالىپانلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ كەلدى. مايمۇنچاق ئانىسىنىڭ مۇرىسىگە مىنۋاپتۇ. تاشپاقىنىڭ دۇمبىسىگە بولسا بالىسى چىقىۋاپتۇ.

بارلىق ئانىلار بالىلىرىنى چۆرىسىگە يىغىپ دارچىن تەملىك پېچىنە ـ پىرەنىكلەرنى يەپ، مېۋە شەربەتلىرىنى ئىچىپ، تاغدىن ـ باغدىن پاراڭ سېلىشىپ، كۈلكە ـ چاقچاق بىلەن ئولتۇرۇشتى. تو ـ ساتتىن، ئانچە يىراق ئەمەس يەردىن بىرسىنىڭ ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

ــ ۋىيەي، كىم يىغلاۋاتقاندۇ؟ ــ مايمۇنچاق بىلەن ئېيىقچاق يۈ ـ گۈرگىنىچە ئىزدەپ كەتتى.

يېقىن بېرىپ قارىسا، ئەسلىدە زېبرا (تاغىل ئات) بالىسى ياش تۆكۈپ ئولتۇرۇپتۇ.

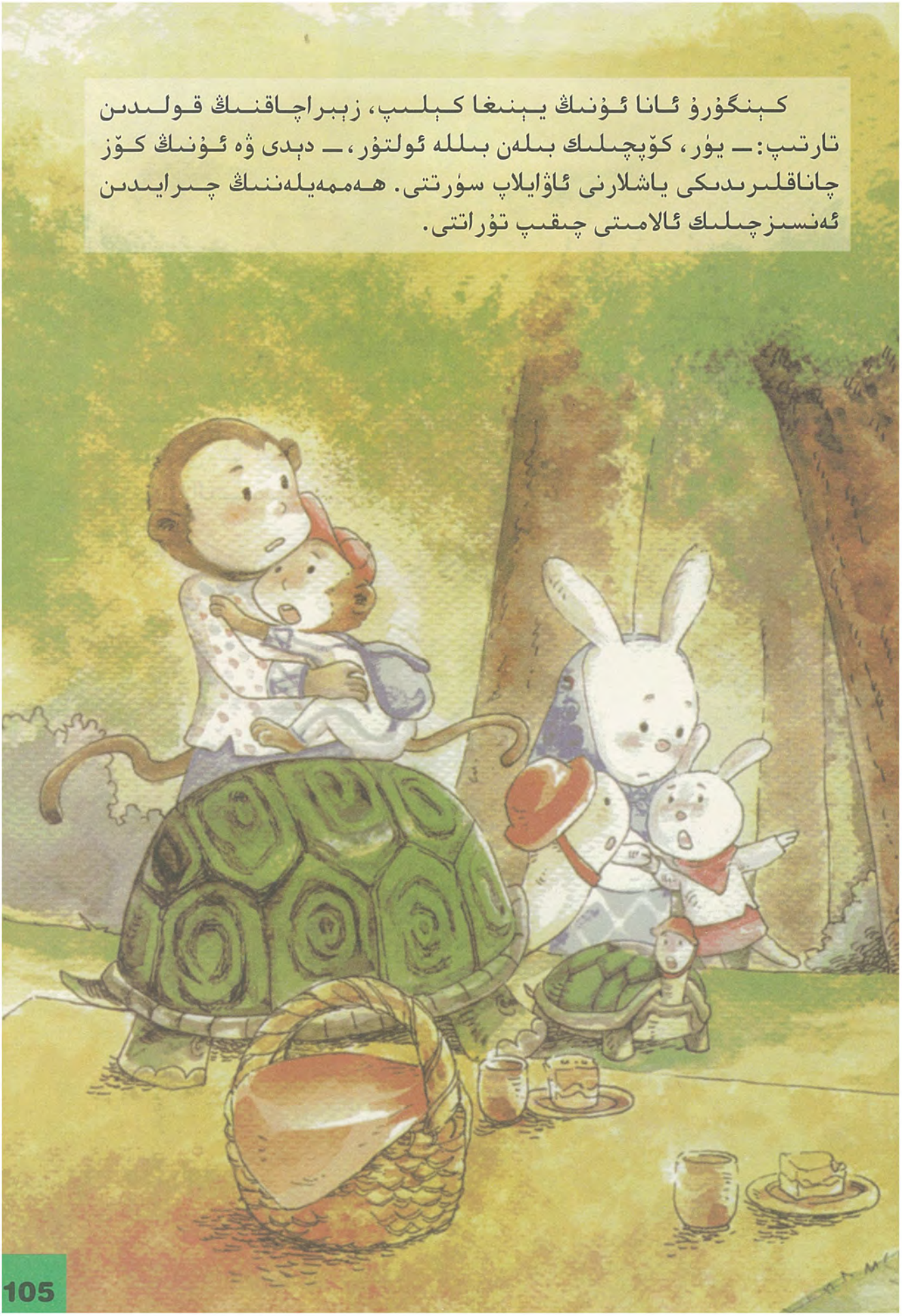
— زېبراچاق، نېمىشقا يىغلايسىز؟ — دەپ سوردى ئېيىقچاق ھەيران بولۇپ.

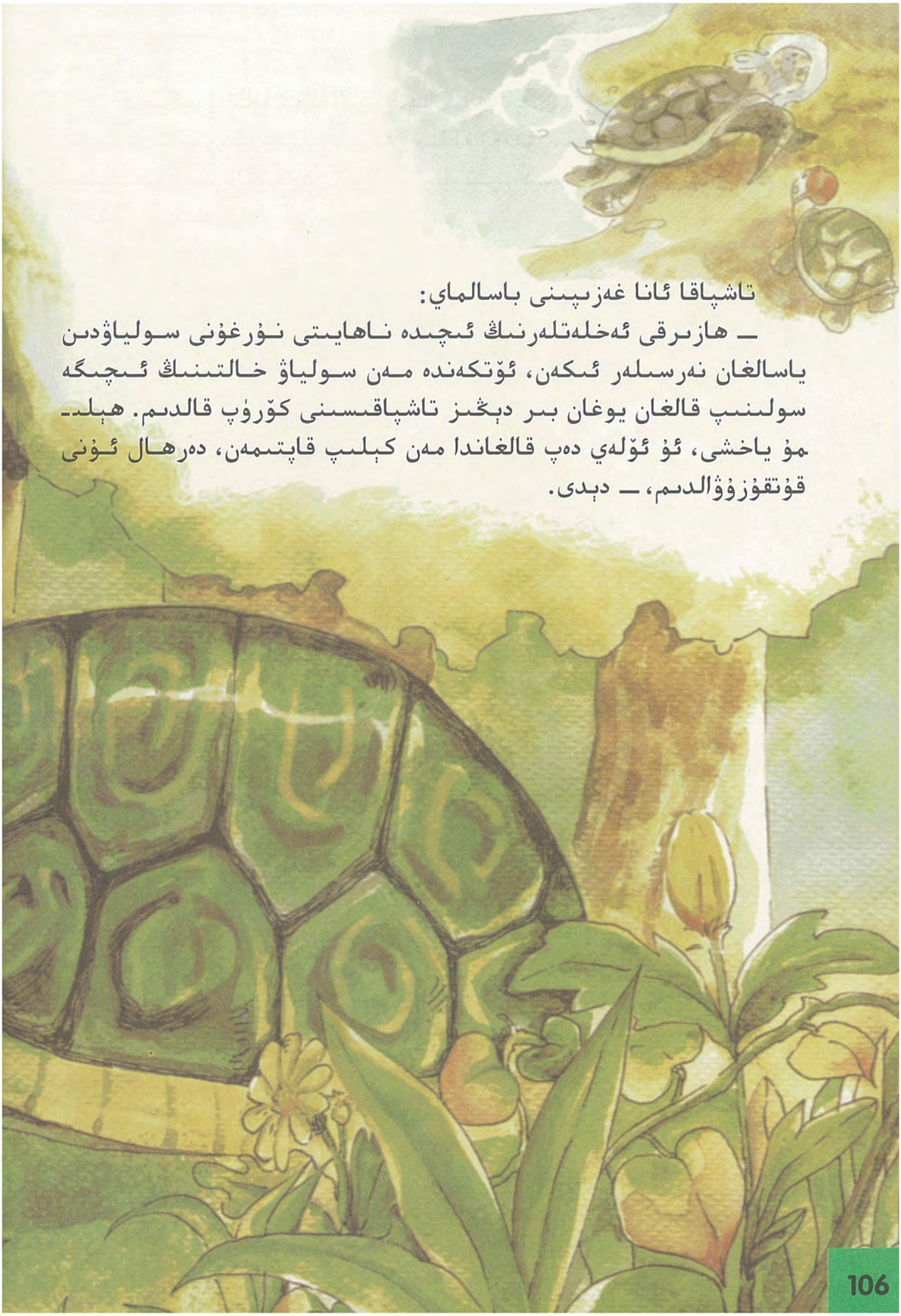
— ئانام ئېھتىياتسىزلىقتىن سولياۋ (يالتىراق) خالتا يەپ ساپتىكەن. گېلىغا تۇرۇپ قېلىپ نەپەس ئالالمايۋاتىدۇ، مەن ئانىسىز قالدىم، — دېدى زېبراچاق ھەسرەت چېكىپ، شۇنداق دەپ بولۇپلا ھۆر-ھۆر يىغلاپ كەتتى.

كېنگۈرۈ ئانا ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ، زېبراچاقنىڭ قولىدىن تارتىپ: ــ يۈر، كۆپچىلىك بىللە ئولتۇر، ــ دېدى ۋە ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرىدىكى ياشلارنى ئاۋايلاپ سۈرتتى. ھەممەيلەننىڭ چىرايىدىن ئەنسىزچىلىك ئالامىتى چىقىپ تۇراتتى.

تاشپاقا ئانا غەزىپىنى باسالماي:

ــ ھازىرقى ئەخلەتلەرنىڭ ئىچىدە ناھايىتى نۇرغۇنى سولياۋدىن ياسالغان نەرسىلەر ئىكەن، ئۆتكەندە مەن سولياۋ خالتىنىڭ ئىچىگە سولىنىپ قالغان يوغان بىر دېڭىز تاشپاقىسىنى كۆرۈپ قالدىم. ھېلىمۇ ياخشى، ئۇ ئۆلەي دەپ قالغاندا مەن كېلىپ قاپتىمەن، دەرھال ئۇنى قۇتقۇزۇۋالدىم، ــ دېدى.

— كىشىلەردىن ئاڭلىشىمچە، سولياۋدىن ياسالغان نۇرغۇن نەرسە-لەرنىڭ تەبىئەتتە سۇ ياكى باشقا نەرسىلەرگە ئۆزگىرىشى ناھايىتى تەس ئىكەن. بەزىلىرى ھەتتا بىرنەچچە يۈز يىلغىچىمۇ شۇ پېتى تۇرە-دىكەن. بۇ نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق - ھە! يەنە تېخى بەزىلىرى زەھەر-لىك بولۇپ، تۈپراقنى، دەريا ۋە دېڭىز - ئوكيانلاردىكى سۇلارنى داۋام-لىق بۇلغايدىكەن... — دېدى ئانا ئېيىق ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ.

— ۋاي ئاللا، نېمانچە ۋەھىمىلىك - ھە! — ھەممەيلەن تەڭلا ۋارقە-رىشىپ كەتتى.

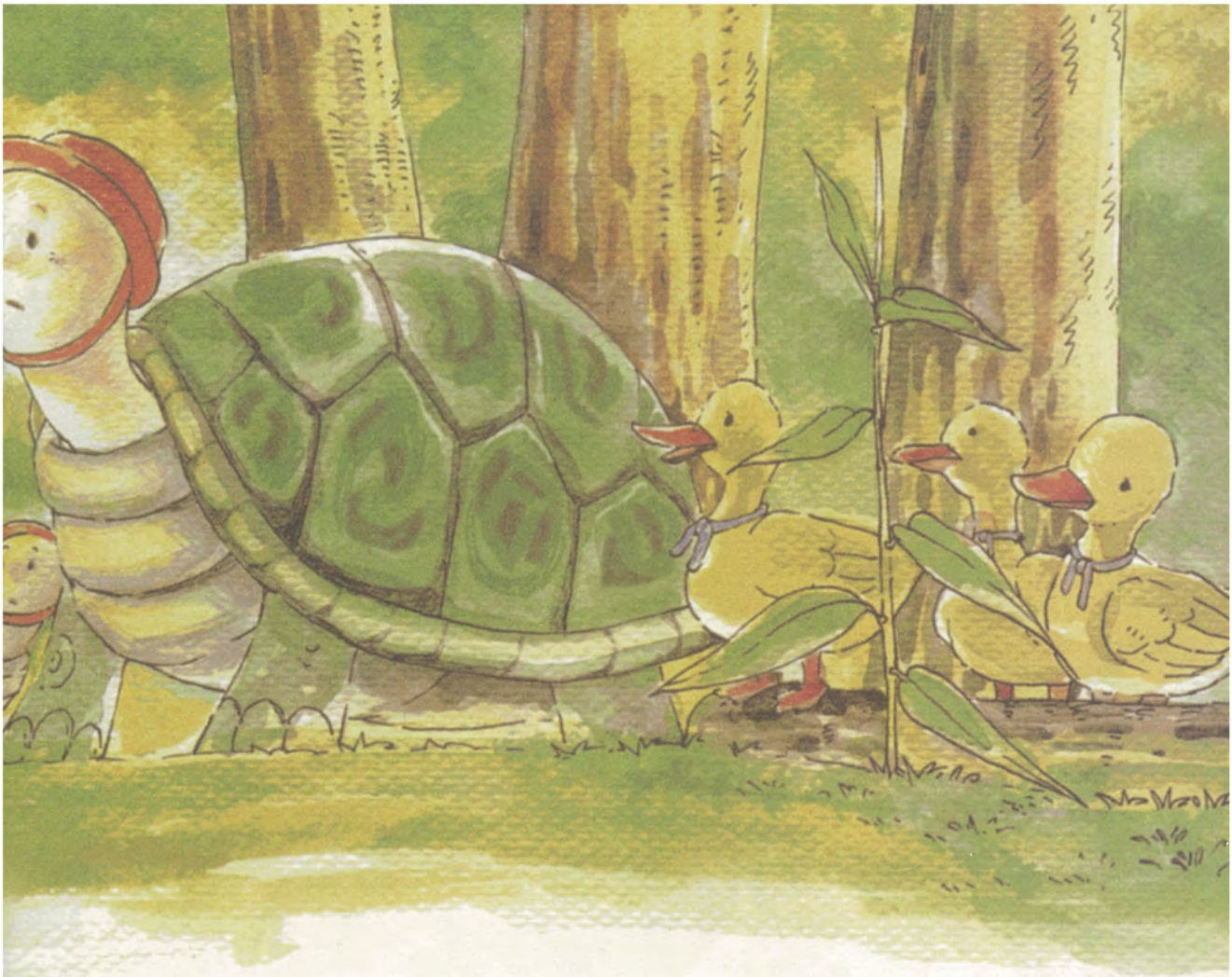

ئانا مايمۇن بالىسىنىڭ بېشىنى سىيلاپ تۇرۇپ ئەندىشە ئىچىدە:

ــ تېلېۋىزوردىن كۆرۈشمىچە دۇنيا مىقياسىدا تۈمەنلىگەن دېڭىز قۇشلىرىنىڭ گېلىغا سولياۋ ئەخلەتلەر تۇرۇپ قاپتۇ، بەزىلىرىنىڭ پۇتلىرى ۋە قاناتلىرىغا يوگىشىپ ئۇچالماي قاپتۇ. يەنە تۈمەنلىگەن تېيۇلىن (دېڭىز يىلپىزى)، مورژ (دېڭىز ئارسلانى) ۋە بەزى قۇرۇقلۇقتا ياشايدىغان ھايۋانلارمۇ سولياۋ ئەخلەتلەرنى يەپ قويغاچقا جېنىدىن جۇدا بوپتۇ، ــ دېدى.

ــ بەزى ئادەملەر بەك ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى! ــ دېدى ئانا توشقان مۇشتۇمىنى تۈگۈپ غەزەپ بىلەن، ــ ئۇلار ئۆزىگە قولايلىق بولۇشنى كۆزدە تۇتۇپ سولياۋ ئەخلەتلەرنى قالايمقان تاشلاۋېرىدۇ، بىزگە قانچىلىك خېيىم ـ خەتەر ئېلىپ كېلىدىغانلىقى بىلەن قىلچە كارى بولمايدۇ. ھالبۇكى، سولياۋ ئەخلەتلەر ئىنسانلارنىڭ نورمال تۇرمۇش كەچۈرۈشىگىمۇ تەسىر كۆرسىتىدۇ ئەمەسمۇ!

ــ شۇ ئەمەسمۇ، ــ قاناتلىرىنى قېقىپ گەپ باشلىدى ئانا ئۆردەك، ــ ئىنسانلار بۇ سولياۋ ئەخلەتلەر ئېلىپ كېلىدىغان خېيىم ـ خەتەرنى «ئاق بۇلغىنىش» دەپ ئاتايدۇ. ھازىر بۇ خىل بۇلغىنىشنىڭ كېڭىيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ھەققىدە ئويلىشىۋاتىدۇ! شۇنداق بولغان تەقدىردىمۇ بىز ھەرگىز بىخۇتلۇق قىلمايلى، ئۆزىمىزنى قوغداش ئېڭىمىز بولسۇن.

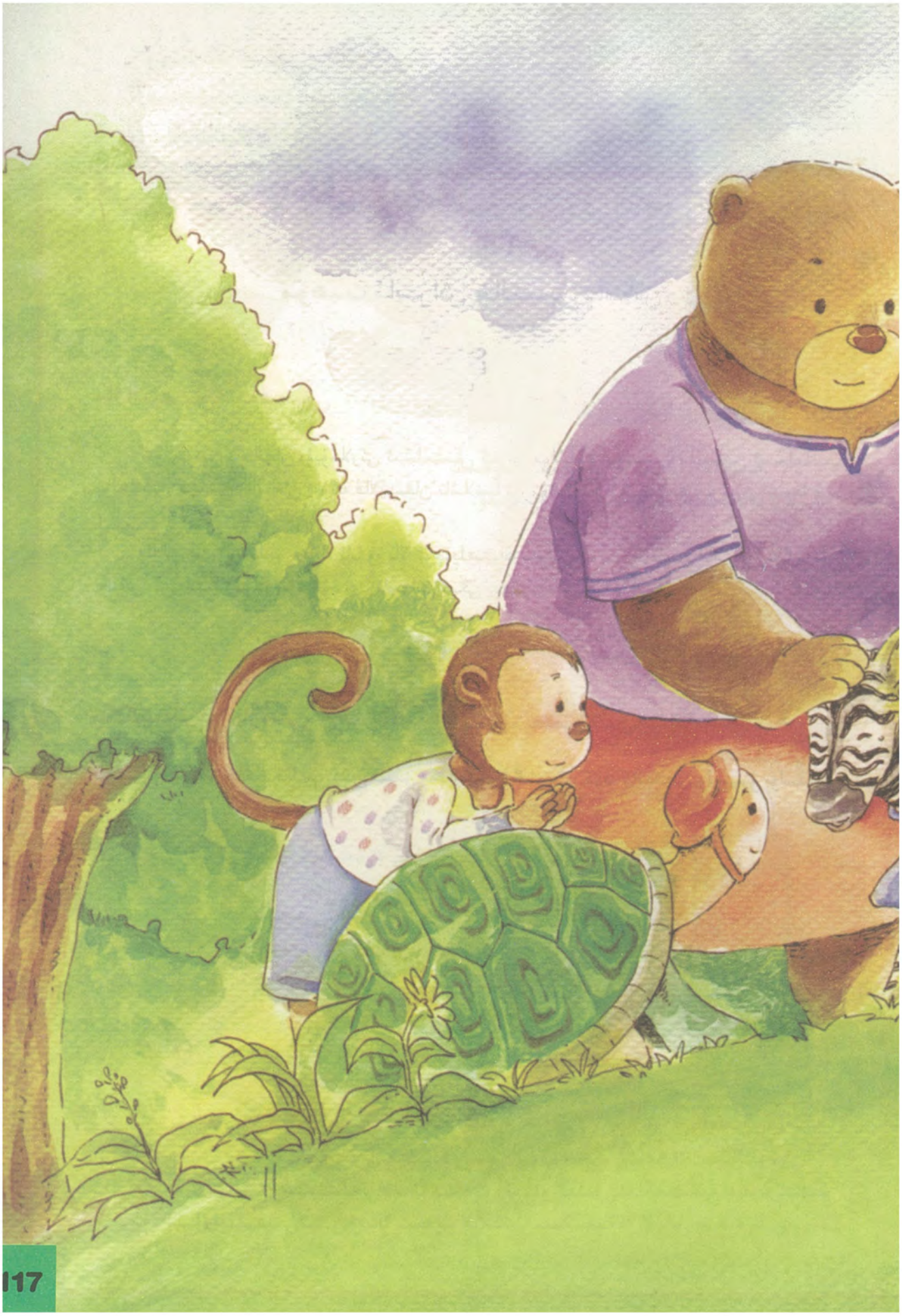
ھەممەيلەن باش لىڭشىتىپ ئۇنىڭ سۆزىنى ماقۇللاشتى.

بارلىق ئانىلار زېبراچاقنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى. زېبراچاق كۆزلىرىگە مىننەتدارلىق يېشى ئالغان ھالدا كۆڭلى ئىللىقلىققا تولدى.

ــ سۆيۈملۈكۈم، كۆڭلۈڭنى ھەرگىز يېرىم قىلما، بىز ھەممىمىز يېنىڭدا تۇرۇپ ساڭا غەمخورلۇق قىلىمىز، ــ دېدى ئانا ئېيىق زېبرا-چاقنىڭ بېشىنى سىيلاپ.

مۇھىت ئاسراش خالتىسى ياساش

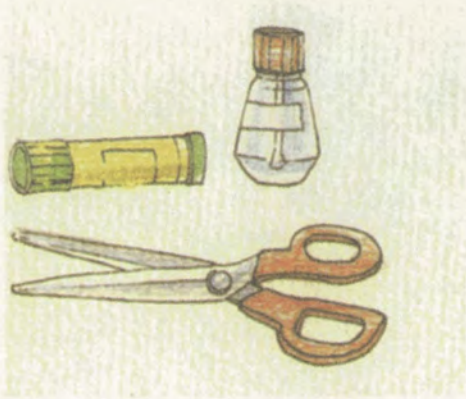
پائالىيەتنىڭ مەقسىتى .....

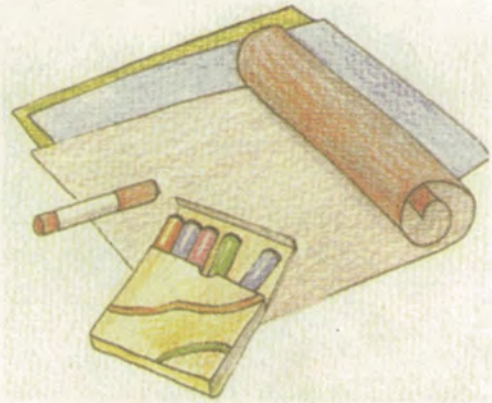
سولياۋدىن ياسالغان بۇيۇملارنى ئىشلىتىش گەرچە قولايلىق بولسىمۇ، لېكىن ئىشلىتىپ بولغاندىن كېيىن خالىغان يەرگە قالايمىقان تاشلانسا تۇرمۇشىمىزدا ئېغىر خەتەرلەرنى پەيدا قىلىدۇ.

پائالىيەت ئارقىلىق، دادا، ئانا ۋە بالا ئۇچەيلەنىڭ بىرلىكتە بىر مۇھىت ئاسراش خالتىسى ياساش جەريانىدا بالىلارنىڭ مۇھىت ئاسراش ئېڭى يۇقىرى كۆتۈرىلىدۇ.

پائالىيەت تەييارلىقى .....

شىلىم، قايچا، رەڭلىك قەلەم، كېرەكسىز قەغەز (كونا گېزىت، كونا كالېندار بولسىمۇ بولىدۇ)

پائالىيەت جەريانى

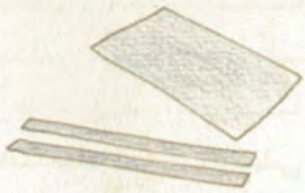
1. كېرەكسىز قەغەز ئۈستىگە مۇھىت ئاسراش خالتىسىنىڭ شەكلى سىزىۋېلىنىدۇ.

2. قايچا بىلەن قىيۇۋېلىنىدۇ.

3. شىلىم بىلەن قىرلىرى يەملىنىدۇ.

4. مۇھىت ئاسراش خالتىسىغا تۈتقۇچ (ساپ) بېكىتىلىدۇ.

5. ئۈستىگە ئۆزىڭىز ياخشى كۆرىدىغان رەسىملەر سىزىلىدۇ.

پائالىيەتنى داۋاملاشتۇرۇش

باللارنى مۇھىت ئاسراش خالتىسى ئىشلىتىشكە، نەرسىلەرنى شۇنىڭ ئىچىگە سېلىشقا يېتەكلەش ئارقىلىق، ئۇلاردا تەدرىجىي ھالدا مۇھىت ئاسراش ئېڭى يېتىلدۇرۇلىدۇ.

پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى

بۇ پائالىيەت ئارقىلىق باللارغا سولياۋدىن ئىشلەنگەن بۇيۇملارنىڭ نېمە ئۈچۈن «ئاق بۇلغىنىش» پەيدا قىلىدىغانلىقى بىلدۈرۈلىدۇ. مۇھىت ئاسراش خالتىسىنى ئىشلىتىشكە رىغبەتلەندۈرۈش ئارقىلىق، باللاردا كىچىكىدىن باشلاپلا مۇھىت ئاسراش ئېڭى يېتىلدۇرۇلىدۇ.

«ئاق بۇلغنىش» دېگەن نېمە؟

كىچىك دوست، نېمىنىڭ «ئاق بۇلغنىش» ئىكەنلىكىنى بىلەمسىز؟ كىشىلەر كېرەكسىز سولياۋ خالتا، سولياۋ ياپقۇچ قاتارلىق سولياۋدىن ياسالغان بۇيۇملارنىڭ مۇھىتنى بۇلغاشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغانلىقىنى ئوبرازلاشتۇرۇپ «ئاق بۇلغنىش» دەپ ئاتايدۇ.

كىشىلەر تەرىپىدىن ئىشلىتىلىپ بولۇپلا قالايمقان تاشلىۋېتىلىدىغان بۇ بۇيۇملارنىڭ مۇھىتنى بۇلغىشىنى تۆۋەنلىتىش يۈزىسىدىن بىرتەرەپ قىلىنىشى خېلى تەسكە چۈشىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە، بىزگە ئەڭ تونۇش بولغان سولياۋ خالتا مانا شۇ سولياۋ بۇيۇملارنىڭ بىرى. تۈرمۇشىمىزدا سولياۋ خالتىنىڭ ئىشلىتىلىشى ئەڭ كۆپ بولۇپ، قالايمقان تاشلانسا ئىنتايىن زور مۇھىت مەسىلىسىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

ئېلىمىزدە ھازىر ئىشلىتىلىۋاتقان سولياۋ بۇيۇملارنىڭ تەبىئىي مۇھىتنى بۇلغىشىنى تۆۋەنلىتىش ئۈچۈن كەم دېگەندە 200 يىل ۋاقىت كېتىدۇ. بۇنداق كېرەكسىز سولياۋ بۇيۇملار تۈپراققا ئارىلىشىپ كەتسە، زىرائەتلەرنىڭ تۈپراقتىن ئوزۇقلۇق ۋە سۇنى سۈمۈرۈشىگە تەسىر يەتكۈزىدۇ ــ دە، زىرائەتلەرنىڭ ھوسۇلىنى ئازايتىۋېتىدۇ. ئەگەر ھايۋانلار يەپ قالسا ئۇلاردا ھەزىم قىلىش كېسەللىكلىرىنى پەيدا قىلىدۇ ھەتتا ئۆلتۈرۈپ قويىدۇ. سۆزلەپ ئۆتكەن ھېكايىمىزدىكى زېبراچاقنىڭ ئانىسى سولياۋ خالتىنى ئېھتىياتسىزلىقتىن يەپ قويۇپ ئۆلۈپ قالغان. ناۋادا، كېرەكسىز سولياۋ بۇيۇملارنى كۆيدۈرۈپ بىرتەرەپ قىلغاندا، ئۇنىڭدىن چىقىدىغان زىيانلىق گاز ئاتموسفېرا مۇھىتنى ئېغىر دەرىجىدە بۇلغايدۇ.

كىچىك دوست، ئادەتتە سولياۋ بۇيۇملارنى ئاز ئىشلىتىڭ، ئىشلەتكەندىمۇ تەبىئىي مۇھىتتا زىيىنىنى تۆۋەنلەتكىلى بولىدىغانلىرىنى ئىشلىتىڭ. ئىشلىتىپ بولغانلىرىنى خالىغان يەرگە قالايمقان تاشلىماڭ. ئاق بۇلغنىشنى ئازايتىشنى ئۆزىڭىزدىن باشلاڭ.

سۆيۈملۈك كىچىك دوستلار:

بۇ قىزىقارلىق مەسەللەرنى ئوقۇپ قانداق تەسىراتلارنى ئالدىڭلار!

قېنى يېزىپ بېقىڭلار!

图书在版编目(CIP)数据

《红蜻蜓》儿童童话绘本系列. 小鸟的午睡 : 维吾尔文 / 沙达提·依明编译. -- 乌鲁木齐 : 新疆美术摄影出版社, 2013.4
ISBN 978-7-5469-3921-6

Ⅰ. ①红… Ⅱ. ①沙… Ⅲ. ①儿童文学 - 图画故事 - 中国 - 当代 Ⅳ. ①I287.8

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2013)第 077168 号

选题策划：于文胜
责任编辑：木拉提·阿里木
马木提·司马义
责任校对：米日班·努尔艾合买提
美术编辑：阿扎提·巴拉提
责任决审：亚森·吾不力哈斯木
责任印制：刘伟煜

书　　名　《红蜻蜓》儿童童话绘本系列——小鸟的午睡（维吾尔文）
译　　者　沙达提·依明
出　　版　新疆美术摄影出版社
地　　址　乌鲁木齐市经济技术开发区科技园路 5 号
邮　　编　830026
发　　行　新疆新华书店
网　　购　当当网、京东商城、亚马逊、淘宝网、天猫、读读网、淘宝网·新疆旅游书店
制　　版　乌鲁木齐标杆集印务有限公司
印　　刷　北京新华印刷有限公司
开　　本　787 mm × 1092 mm　1/16
印　　张　8
版　　次　2014 年 10 月第 1 版
印　　次　2014 年 10 月第 1 次印刷
书　　号　ISBN 978-7-5469-3921-6
定　　价　29.80 元

网络出版　读读网（www.dudu-book365.com）
网络书店　淘宝网·新疆旅游书店（http://shop67841187.taobao.com）